

Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

Minima-effectrapportage gemeente Leeuwarden 2025

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de
financiële positie van inwoners met lage inkomens

Corinne van Gaalen, Sanne Lamers, Guus Wieman

4 november 2025

Minima-effectrapportage gemeente Leeuwarden 2025

De invloed van landelijke en gemeentelijke maatregelen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens

Auteurs

Corinne van Gaalen

Sanne Lamers

Guus Wieman

Nibud, 4 november 2025

In opdracht van de gemeente Leeuwarden

Voorwoord

Het Nibud (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) is een onafhankelijk kennis- en voorlichtingsinstituut op het gebied van huishoudfinanciën zonder winstoogmerk. Onze missie is een Nederland zonder geldproblemen. Naast het verzamelen, ontwikkelen en bijhouden van basiscijfers, doet het Nibud ook onderzoek naar andere aspecten van geldzaken van huishoudens. Daarmee kunnen we inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen.

Het Nibud weet op detailniveau wat er gebeurt in de portemonnee van Nederlandse huishoudens. We weten wat erin komt, wat eruit gaat en wat ervoor nodig om rond te komen. We zijn gespecialiseerd in het maken van de vertaalslag van de verzamelde data en kennis over de huishoudfinanciën naar praktische methodes, materialen en tools. Daarbij wordt voortdurend rekening gehouden met de actualiteit en de praktijk van alledag.

We staan voor een maatschappij die zo is ingericht dat mensen hun geldzaken in balans kunnen houden. Daarvoor werken we samen met talloze organisaties, van universiteiten en het bedrijfsleven tot landelijke en lokale overheden en vrijwilligersorganisaties.

In een minima-effectrapportage rekent het Nibud door wat de effecten zijn van het minimabeleid van een gemeente. We doen dit met behulp van voorbeeldbegrotingen: inkomsten en basisuitgaven worden onder elkaar gezet, waarmee de bestedingsruimte per huishoudtype inzichtelijk wordt gemaakt. Dat doen we voor verschillende inkomensniveaus (bijvoorbeeld 100, 110, 120 procent van het sociaal minimum). Hierdoor wordt ook een eventuele armoedeval inzichtelijk.

De uitgaven in de voorbeeldbegrotingen zijn gebaseerd op empirisch wetenschappelijk onderzoek, waarbij we bronnen gebruiken van instituten als het CBS, het Voedingscentrum en RVO.

In de rapportage geeft het Nibud een onafhankelijk advies over het minimabeleid van een gemeente. Op basis van dit advies kan een gemeente besluiten haar beleid aan te passen. Deze rapportage is uitgevoerd door het Nibud, in opdracht van de gemeente Leeuwarden.

Utrecht, oktober 2025

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Centrale vraag	5
1.2	Kern minima-effectrapportage	5
1.2.1	Huishoudtypen	5
1.2.2	Inkomensniveaus	5
1.2.3	Armoedeval	6
1.2.4	Voorbeeldhuur	6
1.3	Leeswijzer	6
2	Onderzoeksmethode: begrotingen	7
2.1	Inleiding	7
2.2	Inkomsten	7
2.3	Uitgaven: Basispakket & Sociale participatie	8
2.4	Uitgavensoorten	8
2.5	Voorwaarden aan de begrotingen	9
2.6	De begrotingen	10
3	Minimabeleid	11
3.1	Landelijk beleid	11
3.2	Lokaal minimabeleid	14
3.2.1	Lokaal kwijtscheldingsbeleid	14
3.2.2	Collectieve (aanvullende) zorgverzekering	15
3.2.3	Individuele inkomenstoeslag	15
3.2.4	Stichting Leergeld Leeuwarden	15
3.2.5	Volwassenenfonds Sport & Cultuur	17
3.2.6	Individuele bijzondere bijstand	17
3.2.7	Overige regelingen	17
3.2.8	Kinderopvang en peuterspeelzaal	18
3.2.9	Premie parttimewerk	19
3.3	Huishoudens met een zorgvraag	20
3.3.1	Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)	20
3.3.2	Belastingaftrek specifieke zorgkosten	20
3.3.3	Meerkosten huishoudens met een motorische beperking	20
4	Resultaten	24
4.1	Bestedingsruimte per huishoudtype	24
4.2	Armoedeval	26
4.2.1	Uitstroomval	28
4.2.2	Doorstroomval	28
4.3	Huishoudens met langdurig een laag inkomen	29
4.4	Premie parttimewerk	30
5	Conclusies en aanbevelingen	31
5.1	Voorwaarden	31
5.2	Bestedingsruimte en armoedeval	31
5.3	Aanbevelingen	33
Bijlage 1 Verantwoording uitgaven		39
Bijlage 2 Begrotingen		42

1 Inleiding

1.1 Centrale vraag

Iedere gemeente beschikt over mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens. Dat kan bijvoorbeeld door het kwijschelden van gemeentelijke heffingen en/of door bijzondere bijstand. Het is echter niet direct zichtbaar wat in de praktijk de effecten van die maatregelen zijn op het budget van verschillende groepen huishoudens.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

Wat is het effect van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Leeuwarden?

Bekeken wordt welke groepen huishoudens in de gemeente goed profiteren van de verschillende inkomensondersteunende maatregelen en welke groepen minder goed. Ook maakt deze rapportage een eventuele armoedeval inzichtelijk.

1.2 Kern minima-effectrapportage

Om tot een antwoord te komen op de centrale vraag, worden voor een aantal voorbeeldsituaties alle inkomsten geïnventariseerd. Hierbij wordt rekening gehouden met alle landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen. Dit inkomen zal in een begroting worden afgezet tegen de minimale uitgaven waarmee huishoudens met een laag inkomen worden geconfronteerd. De minimale uitgaven zijn gebaseerd op de Nibud methode van budgetteren, aangevuld met lokale tarieven en tegemoetkomingen.

1.2.1 Huishoudtypen

In deze minima-effectrapportage wordt voor een aantal huishoudtypen de bestedingsruimte inzichtelijk gemaakt. In overleg met de gemeente Leeuwarden is een keuze gemaakt voor de volgende voorbeeldsituaties:

1. Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
2. Een alleenstaande vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd;
3. Een eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
4. Een eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
5. Een paar zonder kinderen onder de AOW-gerechtigde leeftijd;
6. Een ouder paar vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd;
7. Een paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
8. Een paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
9. Een alleenstaande onder de AOW-gerechtigde leeftijd met een zorgvraag;
10. Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd) met een zorgvraag.

1.2.2 Inkomensniveaus

De rapportage laat zien welke effecten de landelijke en gemeentelijke maatregelen hebben op de financiële positie van de huishoudtypen bij verschillende inkomensniveaus.

In overleg met de gemeente Leeuwarden is in dit rapport gekozen om begrotingen op te stellen met de volgende inkomensniveaus: bijstands-/AOW-niveau en voor 110, 120 en 130 procent van de bijstandsnorm.

1.2.3 Armoedeval

Het kan voorkomen dat een huishouden met een hoger inkomen minder overhoudt dan met een lager inkomen, nadat rekening is gehouden met alle noodzakelijke uitgaven. Bijvoorbeeld doordat er geen recht meer is op inkomensondersteunende regelingen. Als een dergelijke armoedeval zich voordoet binnen de gestelde kaders, dan blijkt dat uit de resultaten van dit onderzoek.

Hierbij onderscheiden we twee soorten armoedevallen, namelijk een armoedeval bij uitstroom uit een bijstandsuitkering naar betaald werk (werkloosheidsval/uitstroomval) en een armoedeval bij het meer gaan verdienen (doorstroomval).

Bij huishoudens boven de AOW-gerechtigde leeftijd wordt officieel niet gesproken van een armoedeval, omdat deze gewoonlijk geen inkomensstijging meemaken. Toch kan er bij hen ook sprake zijn van een geringere vrije bestedingsmogelijkheid bij een hoger inkomen.

1.2.4 Voorbeeldhuur

Uit het Woononderzoek Nederland (WoON) van het CBS blijkt dat 96 procent van de huishoudens die de bijstandsuitkering als belangrijkste inkomstenbron hebben, in een huurwoning woont. Op basis hiervan gaan we er in deze rapportage van uit dat de voorbeeldhuishoudens in een huurwoning wonen.

De huur vormt in de meeste huishoudens de hoogste uitgave op de begroting. De huurprijzen in dit onderzoek zijn vastgesteld in overleg met de gemeente. Hierbij sluiten we aan bij de wetgeving rondom passend toewijzen. Woningcorporaties moeten bij het toewijzen van sociale huurwoningen voldoen aan de passendheidsnorm. Dat betekent dat de woningcorporaties hun sociale huurwoningen moeten verhuren aan woningzoekenden met een inkomen dat volgens de wet 'past' bij de huurprijs. Zo wordt voorkomen dat mensen met de laagste inkomens in te dure huurwoningen gaan wonen, en andersom.

De huren volgens het passend toewijzen zijn in 2025 € 682 voor één- of tweepersoonshuishoudens en € 731 voor huishoudens met drie of meer personen.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd: In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de onderzoeksmethode. Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen. In hoofdstuk 4 worden de resultaten weergegeven: Wat is de bestedingsruimte van de onderzochte huishoudtypen? En wat zijn de effecten van het minimabeleid op de financiële positie van deze huishoudens? Ten slotte staan in hoofdstuk 5 de conclusies en aanbevelingen van het rapport. In de bijlagen wordt meer informatie gegeven over bronnen van de referentiecijfers en staan de begrotingen per huishoudtype naar inkomen.

2 Onderzoeksmethode: begrotingen

2.1 Inleiding

Om het effect van inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens te berekenen, maakt het Nibud gebruik van begrotingen. Uit deze begrotingen zijn de inkomsten en uitgaven van de huishoudens af te lezen.

De begrotingen in deze rapportage zijn gemaakt voor verschillende huishoudtypen op verschillende inkomensniveaus. Hierbij gaan we ervan uit dat huishoudens in een huurwoning wonen.

De begrotingen zijn voor groepen van huishoudens. De bedragen in de begrotingen zijn gemiddelden; in werkelijkheid zal de financiële situatie van de individuele huishoudens er anders uitzien. De begroting laat dus niet zien hoe de begroting van een individueel huishouden eruit ziet, wel hoe de gemiddelde begroting van groepen huishouden eruit ziet.

2.2 Inkomsten

In deze rapportage worden op vier inkomensniveaus begrotingen opgesteld voor de betreffende voorbeeldhuishoudens: het minimuminkomen (bijstands-/AOW-niveau), 110 procent, 120 procent en 130 procent van de geldende bijstandsnorm. Met bijstandsniveau wordt in deze rapportage bedoeld de norm op grond van de Participatiewet, artikel 5 sub c.

Gemiddelde maandbegrotingen

De begrotingen die gepresenteerd worden in dit rapport zijn gemiddelde maandbegrotingen. In die begrotingen wordt het totaal besteedbaar maandinkomen weergegeven. Dat inkomen bestaat uit alle inkomsten van het huishouden, zoals netto salarissen en uitkeringen inclusief vakantiegeld, belastingteruggaven, zorgtoeslag, huurtoeslag, kindgebonden budget, kinderopvangtoeslag en kinderbijslag.

De vakantietoeslag wordt meestal niet maandelijks uitgekeerd en de kinderbijslag wordt een keer per kwartaal uitbetaald. In de begrotingen zijn die bedragen opgenomen als gemiddelde maandbedragen.

De toeslagen die worden getoond in de begrotingen zijn afhankelijk van het verzamelinkomen. Bij elk inkomensniveau hebben we het verzamelinkomen berekend dat bij het netto inkomen hoort. Hierbij hebben we rekening gehouden met de heffingskortingen, waaronder de inkomensafhankelijke combinatiekorting.

Voor paren gaan we uit van een situatie waarin slechts een van beide partners werkt. Deze eenverdienerssituatie is financieel de minst gunstige situatie. Als beide partners werken, dan hebben zij bij hetzelfde bruto inkomen een hoger netto inkomen dan eenverdieners. Dat komt doordat beide partners dan recht hebben op heffingskortingen. Dat betekent ook dat we in dit rapport voor paren met kinderen tot 12 jaar geen rekening hebben gehouden met de inkomensafhankelijke combinatiekorting. Als beide ouders werken, dan hebben zij daar wel recht op en ziet de inkomenssituatie er iets gunstiger uit dan in de begrotingen in dit rapport.

In de begrotingen is geen rekening gehouden met eigen vermogen of eventuele inkomsten daaruit. Ook is er geen rekening gehouden met inkomsten of betalingen vanwege alimentatie.

2.3 Uitgaven: Basispakket & Sociale participatie

De noodzakelijke uitgaven vullen we in via een basispakket waarvan een pakket voor sociale participatie een onderdeel vormt. Het basispakket bestaat uit uitgaven die voor elk huishouden niet of moeilijk vermijdbaar zijn.

In bijlage 1 staan de uitgangspunten en de samenstelling van de pakketten beschreven. Het basispakket inclusief het pakket voor sociale participatie zijn op bepaalde punten verschillend voor de diverse huishoudtypen. Een alleenstaande staat immers voor andere kosten dan bijvoorbeeld een gezin met kinderen.

De pakketten bestaan uit relatief goedkope artikelen (niet de allergeodkoopste) die algemeen verkrijgbaar zijn. We houden geen rekening met tweedehands artikelen. De pakketten zijn vastgesteld in samenwerking met andere deskundigen. Zo bestaat het voedingspakket uit gezonde voeding zoals vastgesteld door het Voedingscentrum.

Persoonlijk onvermijdbare uitgaven

Naast de noodzakelijke uitgaven van de pakketten zijn er in individuele gevallen persoonlijk moeilijk of niet-vermijdbare uitgaven. Dit zijn uitgaven die voor een bepaald persoon onontkoombaar zijn. Bijvoorbeeld wanneer iemand een speciaal dieet moet volgen. Voor dit soort uitgaven is vaak een tegemoetkoming mogelijk via gemeentelijk beleid. Deze uitgaven worden in dit rapport niet meegenomen.

In de begrotingen is ook geen rekening gehouden met kosten voor een huisdier of voor roken. Deze uitgaven worden niet gezien als onvermijdbaar. Indien een huishouden hiervoor toch kosten heeft, wordt het saldo op de begroting lager dan in deze rapportage is weergegeven.

Mensen die werken maken extra kosten ten opzichte van niet werkenden. Deze kosten zijn meegenomen in het basispakket als aparte post bij een inkomen vanaf 110 procent van het toepasselijk minimum.

Bij het opstellen van de begrotingen wordt geen rekening gehouden met schulden. Schulden komen echter vaak voor onder huishoudens met lage inkomens.¹

2.4 Uitgavensoorten

In alle begrotingen onderscheidt het Nibud vier soorten uitgaven:

- Vaste lasten. Dit zijn periodiek terugkerende uitgaven, waarbij het bedrag veelal elke periode hetzelfde is. Vaak is er een contract afgesloten voor deze uitgaven. Bijvoorbeeld de huur, energie of verzekeringen.
- Reserveringsuitgaven. Dit zijn uitgaven die niet iedere maand terugkomen. De bedragen voor de verschillende reserveringsuitgaven zou een huishouden in principe maandelijks opzij moeten zetten om deze onregelmatige uitgaven direct te kunnen betalen. Het gaat bijvoorbeeld om witgoed, kleding of de reservering voor het eigen risico.

¹ <https://dashboards.cbs.nl/v5/SchuldenproblematiekInBeeld/>

- Huishoudelijke uitgaven. Dit zijn regelmatig terugkerende uitgaven, waarvan het bedrag per keer (per aankoopbeurt) verschilt. Bijvoorbeeld de dagelijkse boodschappen.
- Sociale Participatie. Dit zijn uitgaven die een huishouden wat vrijer kan invullen. Als voorbeeld heeft het Nibud een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. Dit pakket is opgesteld in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau. Het gaat om uitgaven aan contributies en abonnementen, bezoek ontvangen en op bezoek gaan, vakantie/uitgaan en recreatief vervoer.

Lokale tarieven

In deze rapportage wordt gerekend met minimale bedragen die huishoudens nodig hebben om deze uitgaven te kunnen betalen. Voor de uitgaven is waar mogelijk uitgegaan van lokale tarieven. Voorbeelden hiervan zijn de tarieven voor heffingen, de premie van de collectieve zorgverzekering en de kosten van de peuterspeelzaal.

Minimabeleid

Als er inkomensondersteunende maatregelen zijn die een vergoeding vormen voor bepaalde uitgavenposten, dan is hier rekening mee gehouden in de begrotingen. De regelingen staan beschreven in het volgende hoofdstuk.

2.5 Voorwaarden aan de begrotingen

In de begrotingen wordt gerekend met minimale bedragen. Naast de cijfermatige kant moet daarom rekening worden gehouden met drie belangrijke voorwaarden.

1. Zeer goed met geld kunnen omgaan

Een goed overzicht van alle inkomsten en uitgaven is noodzakelijk. Alleen dan kan er voldoende geld opzij worden gezet om onregelmatige uitgaven te kunnen doen. Een gebrek aan goed overzicht kan vaak confronterend zijn en moeilijk te doorbreken.

2. Alle inkomensondersteuning aanvragen

Toeslagen en tegemoetkomingen beslaan vaak een groot deel van het totale inkomstenplaatje. Het is daarom voor huishoudens belangrijk om te weten op welke inkomensondersteuning men recht heeft en hoe en waar deze moet worden aangevraagd. Tegelijkertijd zien we dat huishoudens soms bewust afzien van het gebruik van inkomensondersteuning, omdat zij angst hebben dat zij het gekregen geld weer terug moeten betalen, zeker sinds het toeslagenschandaal. Ook hier moet aandacht voor zijn.

3. Geen grote persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben

Hoge persoonlijk onvermijdbare uitgaven zoals afbetalingen, zorgkosten of een hoge huur, kunnen het moeilijk of onmogelijk maken om een sluitende begroting op te stellen. Als de uitgaven niet omlaag gebracht kunnen worden, dan resteert er niks anders dan om te bezuinigen op overige uitgaven. In het geval van de begrotingen met minimale uitgaven, zoals ze in dit rapport zijn opgesteld, ontstaat het gevaar dat er ook bezuinigd wordt op noodzakelijke uitgaven. Dit kan er toe leiden dat er totaal geen reserves meer zijn om tegenslagen op te kunnen vangen, dat rekeningen niet meer betaald worden waardoor schulden ontstaan of dat gezondheidsbedreigende omstandigheden ontstaan.

Bovengenoemde voorwaarden zijn voor een deel te vangen in competenties voor goed financieel beheer. Het gaat hierbij niet alleen om vaardigheden, maar ook om gedragsaspecten. Daarom is inkomensondersteuning alleen niet voldoende. Het is ook belangrijk om ondersteuning op het gebied van het aanleren van vaardigheden te bieden, aangevuld met ondersteuning die rekening houdt met min of meer individuele gedragsaspecten.

2.6 De begrotingen

Volgens de methodiek die hierboven staat beschreven, worden de begrotingen opgesteld.

De volledige begrotingen staan in bijlage 2. Hierin is te zien op welke manier de regelingen doorwerken in de begrotingen en wat de invloed is op het inkomen van de verschillende huishoudentypen.

3 Minimabeleid

In dit hoofdstuk worden diverse landelijke en gemeentelijke regelingen voor inkomensondersteuning van minima beschreven. Alleen de regelingen die in de berekeningen zijn meegenomen komen in dit hoofdstuk aan bod. Paragraaf 3.1 beschrijft de landelijke regelingen; in paragraaf 3.2 komen de lokale inkomensondersteunende regelingen aan bod.

3.1 Landelijk beleid

Bij het opstellen van de begrotingen worden de landelijke uitkeringen, de landelijke heffingskortingen, de landelijke toeslagen en de kinderbijslag in de berekeningen opgenomen. In 2025 zijn er op dit terrein een aantal onderdelen aangepast die van invloed zijn op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen.

Het minimumloon en de daaraan gekoppelde uitkeringen zijn met ruim 5 procent verhoogd naar aanleiding van de hoge inflatie van de afgelopen jaren. Ook de toeslagen zijn aangepast:

- Het kindgebondenbudget is iets omhoog gegaan, het maximale bedrag per kind gaat € 6 per maand omhoog voor ieder kind. Het extra bedrag voor alleenstaande ouders gaat € 7 per maand omlaag;
- De huurtoeslag verandert zodat alle meerpersoonshuishoudens ook een deel van de huur boven de aftoppingsgrens vergoed krijgen (40 procent) net als al voor alleenstaanden en ouderen het geval is;
- De maximale zorgtoeslag stijgt met ongeveer € 8 per maand per persoon. Daar staat tegenover dat de premie basiszorgverzekering gemiddeld met € 10 per maand zal stijgen.

Landelijke heffingskortingen

Heffingskortingen zijn kortingen op de belasting. Hiermee wil de overheid bepaalde groepen ondersteunen. Denk aan ouders, ouderen en gehandicapten. Door de heffingskorting betalen zij minder belasting. Er zijn verschillende heffingskortingen:

- **Algemene heffingskorting:** voor iedereen vanaf 18 jaar die inkomstenbelasting betaalt, ook als men niet werkt.
- **Arbeidskorting:** voor iedereen die betaald werk doet, ook als men daarnaast nog gedeeltelijk een uitkering ontvangt.
- **Inkomensafhankelijke combinatiekorting:** voor werkende ouders met kinderen jonger dan 12 jaar. Deze wordt toegekend aan de alleenstaande ouders of aan de minstverdienende fiscale partner.
- **Ouderenkorting en alleenstaande ouderenkorting:** voor AOW-gerechtigden.

Tabel 1: Landelijke heffingskortingen in bedragen per jaar

		2025	2024
Algemene heffingskorting	Onder AOW-leeftijd	€ 3.068	€ 3.362
	Vanaf AOW-leeftijd	€ 1.536	€ 1.735
Arbeidskorting		€ 5.599	€ 5.532
Inkomensafhankelijke combinatiekorting		€ 2.986	€ 2.950
Ouderenkorting		€ 2.035	€ 2.010
Alleenstaande ouderenkorting		€ 531	€ 524

Landelijke toeslagen

Toeslagen zijn bijdragen van de overheid om tegemoet te komen in de kosten voor de zorgverzekering, huur of kind(eren). Of een huishouden recht heeft op bepaalde toeslagen, is afhankelijk van een aantal factoren, bijvoorbeeld inkomen of vermogen. Bij het inkomen wordt verwezen naar het toetsingsinkomen, ook wel verzamelinkomen genoemd. Dit bestaat uit: inkomen uit werk en woning (box 1), inkomen uit aanmerkelijk belang (box 2) en inkomen uit sparen en beleggen (box 3). De volgende toeslagen (2025) zijn van belang voor de voorbeeldhuishoudens:

Zorgtoeslag

Zorgtoeslag is een bijdrage van de overheid voor de kosten van de zorgverzekering. Iemand kan aanspraak maken op zorgtoeslag vanaf 18 jaar. Dit geldt voor zowel alleenstaanden als stellen. Naast de inkomensgrens is er ook een vermogensgrens voor de zorgtoeslag. Hoe lager het toetsingsinkomen, hoe meer toeslag iemand ontvangt.

Tabel 2: Zorgtoeslag bedragen

Zorgtoeslag	2025	2024
Inkomensgrens alleenstaand	€ 39.719	€ 37.496
Inkomensgrens paar	€ 50.206	€ 47.368
Vermogensgrens alleenstaand	€ 141.896	€ 140.213
Vermogensgrens paar	€ 179.429	€ 177.301
Maximaal maandbedrag alleenstaand	€ 131	€ 123
Maximaal maandbedrag paar	€ 250	€ 236

Huurtoeslag

Huurtoeslag is een bijdrage van de overheid in de huurkosten. Huurders van een zelfstandige huurwoning kunnen in aanmerking komen voor huurtoeslag. De hoogte van de huurtoeslag is afhankelijk van het toetsingsinkomen, het vermogen, de huishoudsamenstelling en de huur.

Vanaf 1 januari 2020 kent de huurtoeslag geen inkomensgrenzen meer, maar wordt de huurtoeslag inkomensafhankelijk afgebouwd. De vermogensgrens voor de huurtoeslag is per persoon.

Huishoudens krijgen boven de minimale basishuur² volledige huurtoeslag tot aan de kwaliteitskortingsgrens. Vanaf deze huur wordt 65 procent vergoed, tot aan de aftoppingsgrens. Daarboven ontvangen huishoudens nog 40 procent huurtoeslag tot aan de maximale huurgrens. De verschillende huurgrenzen zijn in tabel 3 opgenomen.

Tabel 3: Huurtoeslag bedragen

Huurtoeslag	2025	2024
Vermogensgrens per persoon	€ 37.395	€ 36.952
Kwaliteitskortingsgrens	€ 477,20	€ 454,47
Aftoppingsgrens huurtoeslag 1p en 2p	€ 682,96	€ 650,43
Aftoppingsgrens huurtoeslag 3p of meer	€ 731,93	€ 697,07
Maximale huurgrens	€ 900,07	€ 879,66

² De minimale basishuur is inkomensafhankelijk en bedraagt voor alleenstaanden € 199,05 en voor meerpersoonshuishoudens € 197,24. Bij een hoger inkomen wordt de basishuur hoger.

Kinderopvangtoeslag

Kinderopvangtoeslag is een tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang. De kinderopvangtoeslag is geregeld in de Wet Kinderopvang. De wet geldt voor dagopvang voor kinderen van 0 tot 4 jaar en buitenschoolse opvang voor basisschoolkinderen. Maar ook voor opvang door ouderparticipatiecrèches of gastouders via een gastouderbureau en voor de peuterspeelzaal. Informele opvang door familie of kennissen valt hier niet onder. Om voor kinderopvangtoeslag in aanmerking te komen moet de instelling zijn aangemeld bij het Landelijk Register Kinderopvang. Ook moeten, in het geval van paren, beide ouders werken, tenzij er een re-integratietraject wordt gevolgd.

Tabel 4: Kinderopvangtoeslag bedragen per uur

Kinderopvangtoeslag	2025	2024
Maximale vergoeding dagopvang	€ 10,71	€ 10,25
Maximale vergoeding buitenschoolse opvang	€ 9,52	€ 9,12

Kindgebonden budget

Huishoudens met kinderen jonger dan 18 jaar kunnen in aanmerking komen voor het kindgebonden budget. Dit is een maandelijks, inkomensafhankelijke bijdrage in de kosten van kinderen. Voorwaarde is dat iemand zijn of haar kind 'in belangrijke mate onderhoudt'. Er geldt een inkomensgrens (waarbij gekeken wordt naar het toetsingsinkomen). Na de inkomensgrens wordt de hoogte van het bedrag geleidelijk afgebouwd.

Het maximale bedrag per kind bedraagt € 209,25 per maand. Huishoudens met kinderen van 12 jaar of ouder, krijgen een extra bedrag per jaar. De maximale bedragen zijn:

- tussen de 12 en 16 jaar: maximaal € 58,58 extra per kind per maand;
- tussen de 16 en 17 jaar: maximaal € 78,00 extra per kind per maand.

Alleenstaande ouders krijgen nog een extra bedrag: maximaal € 282,42 per maand per huishouden.

Tabel 5: Kindgebonden budget

Kindgebondenbudget	2025	2024
Inkomensgrens alleenstaande	€ 28.406	€ 26.819
Inkomensgrens paar	€ 37.545	€ 35.849

Kinderbijslag

Een ouder heeft recht op kinderbijslag voor eigen kinderen en stiefkinderen tot 18 jaar en soms voor pleegkinderen tot 16 jaar. Kinderbijslag wordt eenmaal per kwartaal uitgekeerd. De bedragen worden in het geval van meerdere kinderen bij elkaar opgeteld. De bedragen voor kinderbijslag zijn afhankelijk van de leeftijd van het kind en onafhankelijk van het inkomen.

Tabel 6: Kinderbijslag per kwartaal

Kinderbijslag	2025	2024
0 – 6 jaar	€ 286,45	€ 279,49
6 – 12 jaar	€ 347,83	€ 339,38
12 – 18 jaar	€ 409,21	€ 399,27

3.2 Lokaal minimabeleid

Naast de landelijke inkomensondersteunende maatregelen heeft de gemeente Leeuwarden voor huishoudens met een laag inkomen ook een lokaal minimabeleid. Deze regelingen komen in de volgende paragrafen aan bod. Ook wordt aangegeven hoe het lokale minimabeleid is verwerkt in de begrotingen.

3.2.1 Lokaal kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Leeuwarden kan kwijtschelding worden aangevraagd voor het vaste deel van de afvalstoffenheffing, voor een deel van de variabele kosten voor afval (maximaal € 98,50) en voor de rioolheffing.

De gemeente toetst bij het vaststellen van de kwijtschelding aan 100 procent van de norm op grond van de Participatiewet. Dat wil zeggen dat afhankelijk van het vermogen, huishoudens met een inkomen op bijstandsniveau in principe geen gemeentelijke heffingen hoeven te betalen. Bij een inkomen hierboven wordt de betalingscapaciteit berekend door het inkomen te verminderen met het norminkomen. Er vindt een correctie plaats voor eigen uitgaven aan huur en voor nominale ziektekostenpremies.

Tabel 7: Gemeentelijke en waterschapsheffingen (tarieven 2025)

Afvalstoffenheffing (vast)	1 persoon	€ 177,00
	2 personen of meer	€ 266,04
Afvalstoffenheffing (variabel)	per kg in sortibak	€ 0,20
	aanbieden sortibak aan huis	€ 1,00
	zak in container	€ 1,15
Rioolheffing	1 persoon	€ 66,08
	2 personen of meer	€ 99,11
Waterzuiveringsheffing	1 persoon	€ 72,59
	2 personen of meer	€ 217,77
Ingezetenenheffing per huishouden		€ 94,76

De beleidsvrijheid ten aanzien van het kwijtscheldingsbeleid wordt bepaald door landelijke regelgeving. Hierbij wordt aan gemeenten de mogelijkheid geboden om rekening te houden met de kosten voor kinderopvang en om voor AOW'ers uit te gaan van de netto AOW in plaats van de bijstandsbedragen. De gemeente Leeuwarden maakt gebruik van de mogelijkheid om uit te gaan van de verhoogde norm voor AOW'ers en houdt ook rekening met de kosten voor kinderopvang bij de bepaling van de betalingscapaciteit.

Bij het waterschap 'Wetterskip Fryslân' is kwijtschelding mogelijk voor de zuiveringsheffing en de watersysteemheffing ingezetenen. Bij de berekening van de kwijtschelding hanteert het waterschap, net zoals de gemeente, de norm van 100 procent van de toepasselijke norm.

De kwijtschelding van de gemeentelijke heffingen en het waterschap wordt apart berekend.

3.2.2 Collectieve (aanvullende) zorgverzekering

Het verzekeren tegen ziektekosten is voor iedereen wettelijk verplicht. Daarom bieden veel gemeenten inwoners met een laag inkomen een collectieve zorgverzekering aan. De gemeente Leeuwarden biedt in dit kader de AV Frieso compleet aan. Het gaat om een basisverzekering van € 156,25 plus een aanvullende verzekering van € 56,25. De gemeente levert een bijdrage aan de premie van € 23,95. Hiermee komen de totaalkosten uit op € 188,55.

Om voor de gemeentepolis in aanmerking te komen, hanteert de gemeente Leeuwarden een inkomensgrens van 125 procent van de geldende bijstandsnorm. Er geldt een vermogensgrens van het wettelijk vrij te laten vermogen.

Bij inkomens boven 125 procent rekenen we met de premie van een gemiddelde zorgverzekering (de nominale premie van een basis- en aanvullende verzekering, inclusief een tandartsverzekering). Deze premie is lager dan die van de gemeentepolis, maar zal ook minder vergoeden. Voor de huishoudens met een zorgvraag en een inkomen boven 125 procent van de norm gaan we uit van een uitgebreider en dus duurder pakket.

De bijbehorende premies zijn opgenomen onder de post "zorgverzekering". De zorg-toeslag die huishoudens ontvangen is in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten. Daarnaast gaan we ervan uit dat huishoudens moeten reserveren voor het eigen risico van € 385 per jaar. Dit is opgenomen onder de post "eigen risico".

3.2.3 Individuele inkomenstoeslag

De individuele inkomenstoeslag (IIT) in de gemeente Leeuwarden is bedoeld voor inwoners vanaf 21 jaar tot aan de AOW-gerechtigde leeftijd, van wie het inkomen in de afgelopen 36 maanden niet hoger was dan de geldende bijstandsnorm en die geen zicht hebben op en inkomensverbetering in de toekomst.

De hoogte van de IIT bedraagt:

- € 511 voor alleenstaanden;
- € 657 voor eenoudergezinnen;
- € 730 voor paren.

Bij de resultaten van deze rapportage worden de saldi van huishoudens die recht hebben op de individuele inkomenstoeslag apart gepresenteerd, omdat niet elke inwoner van de gemeente Leeuwarden met een laag inkomen hiervoor in aanmerking komt.

3.2.4 Stichting Leergeld Leeuwarden

Via de Stichting Leergeld zijn diverse vergoedingen mogelijk voor kinderen in de leeftijd tot 18 jaar uit huishoudens met een inkomen tot en met 120 procent van de geldende bijstandsnorm:

- Kinderen die naar het voortgezet onderwijs gaan, kunnen in aanmerking komen voor een tweedehands fiets.
In de begrotingen is dit verrekend met de post "vervoer".
- Aan kinderen op het voortgezet onderwijs kan een laptop of Chromebook verstrekt worden. In de begrotingen van de huishoudens met oudere kinderen is dit verrekend met de post "onderwijs".
In bijzondere gevallen kan ook aan kinderen op het basisonderwijs een laptop of Chromebook verstrekt worden, hier gaan wij in de begrotingen niet van uit.

- Schoolspullenpas: kinderen van 4 tot 18 jaar kunnen tussen april en september de schoolspullenpas aanvragen. Met deze speciale pas kunnen zij schoolspullen voor het nieuwe schooljaar kopen. Leerlingen van de basisschool krijgen € 40 op hun pas. Als tieners naar de middelbare school gaan, zijn er meer schoolspullen nodig. Daarom is er voor leerlingen op het voortgezet onderwijs een andere pas, met een bedrag van € 75.
In de begrotingen zijn de vergoedingen vanuit de schoolspullenpas verrekend met de post "onderwijs".
- Stichting Leergeld verstrekt een bijdrage voor schoolreizen en werkweken. Omdat het om een natura vergoeding gaat, rekenen we in onze begrotingen met bedragen die hiervoor zijn opgenomen in de Schoolkostenmonitor.³
De kosten voor schoolreizen en werkweken zijn verrekend met de post "onderwijs".
- De Stichting Leergeld werkt samen met de Stichting Jarige Job. Kinderen van 1 tot 18 jaar kunnen in aanmerking komen voor een goed gevulde verjaardagsbox. In de verjaardagsbox zitten alle dingen voor een verjaardag. Namelijk wat lekkers voor thuis, een traktatie voor op school, versieringen zoals ballonnen en slingers, cadeautjes, een taart en glazuur, slagroom en kaarsjes.
Onderdeel van het sociale participatiebudget is het ontvangen van bezoek (zie bijlage 1). De gemiddelde kosten hiervan zijn € 12 per maand per persoon binnen het huishouden. We gaan ervan uit dat het geven van een kinderverjaardagsfeestje drie maandbedragen kost (€ 36).
Deze kosten zijn bij de huishoudens met kinderen in mindering gebracht op het bedrag bij de post "sociale participatie".
- De Stichting Leergeld kan helpen bij de aankoop van een bril voor kinderen die hier niet (voldoende) voor verzekerd zijn. Omdat deze regeling niet op alle kinderen van toepassing is, is dit niet in de begrotingen verrekend.
- Kinderen die voor school een grafische rekenmachine nodig hebben, kunnen een beroep doen op Stichting Leergeld. Dit hoeft dus niet vanuit het schoolstartpakket gekocht te worden. In de begrotingen gaan we niet uit van een grafische rekenmachine, dit is daarom ook niet verrekend.
- Stichting Leergeld Leeuwarden werkt samen met het Jeugdfonds Sport & Cultuur. Stichting Leergeld helpt kinderen die graag willen sporten of een culturele activiteit willen doen, met een aanvraag bij het Jeugdfonds.
In de begrotingen zijn kosten opgenomen voor contributies en abonnementen (zie bijlage 1). We gaan ervan uit dat deze kosten door het Jeugdfonds worden vergoed. Dit is verrekend met de post "sociale participatie".
- Ook sportkleding of benodigde attributen voor cultuur kunnen vanuit het Jeugdfonds worden vergoed. In de begrotingen gaan we uit van vergoeding van een sportuitrusting. Dit is verrekend met de post "kleding".
- Naast sport -en culturele activiteiten biedt het Jeugdfonds Sport & Cultuur Leeuwarden (Jeugdfonds) ook een vergoeding aan voor zwemles, zodat een kind zwemdiploma A, B en C kan behalen. Dit is in de begrotingen niet verrekend omdat we uitgaan van het lidmaatschap van één (sport)vereniging, dat door het Jeugdfonds wordt vergoed.

³ [Schoolkostenmonitor po, vo, mbo 2022-2023](#)

3.2.5 Volwassenenfonds Sport & Cultuur

In de gemeente Leeuwarden is het Volwassenenfonds Sport & Cultuur actief. Dit fonds zorgt ervoor dat volwassenen die leven rond het bestaansminimum lid kunnen worden van een sportvereniging of culturele instelling. Op die manier worden sport of creatieve activiteiten (zoals toneel, muziek of beeldende kunst) voor iedereen toegankelijk. Het Volwassenenfonds vergoedt een activiteit tot een maximaal bedrag van € 300 per jaar. Voor een bijdrage vanuit het Volwassenenfonds geldt een inkomensgrens van 120 procent van de geldende bijstandsnorm.

In de begrotingen zijn onder de post "sociale participatie" kosten opgenomen voor contributies en abonnementen (zie bijlage 1). Voor volwassenen gaat het om een bedrag van € 21,50 per maand. We gaan ervan uit dat deze kosten door het Volwassenenfonds worden vergoed. Dit is verrekend met de post "sociale participatie".

3.2.6 Individuele bijzondere bijstand

De gemeente Leeuwarden verstrekt voor bijzondere en noodzakelijke kosten individuele bijzondere bijstand. Hierbij wordt rekening gehouden met draagkracht. Bij een inkomen op bijstandsniveau wordt geen draagkracht verondersteld. Bij een hoger inkomen wordt 100 procent van het meerkomen als draagkracht beschouwd.

De individuele bijzondere bijstand wordt in dit onderzoek niet meegenomen omdat deze sterk afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

Uitzondering zijn de huishoudtypen met een zorgvraag. Bij deze huishoudtypen gaan we uit van een aantal veronderstellingen die worden beschreven in paragraaf 3.3. Indien voor een of meer van deze voorzieningen individuele bijzondere bijstand kan worden aangevraagd, wordt dit meegenomen in de begroting.

Er zijn een aantal zaken die in mindering worden gebracht op het inkomen om de draagkracht te bepalen. Voor dit onderzoek zijn alleen de hogere ziektekosten van huishoudens met een zorgvraag van belang:

Hogere kosten zorgverzekering worden in mindering gebracht op de draagkracht. De draagkracht wordt verlaagd indien de kosten hoger zijn dan in het geval de aanvrager een uitkering Participatiewet zou hebben ontvangen in combinatie met de daar bijbehorende zorgtoeslag en indien de aanvrager AV-Frioso verzekerd zou zijn. Het verschil wordt in mindering gebracht op het inkomen in de draagkrachtberekening.

3.2.7 Overige regelingen

Naast bovengenoemde regelingen, kent de gemeente Leeuwarden nog een aantal voorzieningen voor huishoudens met een laag inkomen. Deze regelingen nemen we niet mee in de begrotingen. Het gaat dan om voorzieningen die bijvoorbeeld bedoeld zijn voor een andere doelgroep dan die in deze rapportage worden besproken of die eenmalig zijn.

Voor de volledigheid van dit rapport worden de regelingen hieronder wel besproken.

Jeugdeducatiefonds

Het Jeugdeducatiefonds kan een bijdrage verstrekken voor onder andere schoolreizen en werkweken. Deze bijdrage loopt via scholen. Scholen waarbij minimaal 50 procent van de ouders van de kinderen een laag inkomen hebben, komen in aanmerking voor een bijdrage. Omdat het verkrijgen van een bijdrage dus afhangt van de school waarop een kind zit, is dit niet in de begrotingen verrekend.

Individuele studietoelage

De individuele studietoelage is een inkomensondersteunende maatregel voor studenten en leerlingen, die door een structurele lichamelijke of psychische arbeidsbeperking naast hun studie niet structureel kunnen bijverdienen. Het moet gaan om een opleiding waarbij recht is op studiefinanciering op grond van de Wet studiefinanciering (Wsf) of op een basistoelage op grond van de Wet Tegemoetkoming Onderwijsbijdrage en Schoolkosten (WTOS). Studenten die een Wajong-uitkering ontvangen hebben geen recht op studietoelage, maar ontvangen een toeslag van het UWV.

De individuele studietoelage wordt in dit onderzoek niet meegenomen omdat we ervan uitgaan dat geen van de (leden van de) onderzochte huishoudens van deze toeslag gebruik hoeft te maken.

Participatiepremie

De gemeente Leeuwarden kent een participatiepremie voor inwoners van 27 jaar of ouder met recht op een uitkering op grond van de Participatiewet, het Bbz 2004, de IOAW of de IOAZ, die geen of weinig perspectief op toetreding tot de arbeidsmarkt hebben en die met behoud van uitkering, gedurende een periode van 12 onafgebroken maanden naar vermogen participatieactiviteiten hebben verricht. De premie bedraagt € 250, elke keer na afloop van een periode van 12 maanden.

Omdat we in deze rapportage niet van bovenstaande situatie uitgaan, wordt deze premie niet in de begrotingen doorgerekend.

Subsidie witgoed

Inwoners met een laag inkomen en een slecht geïsoleerd huis (geen label A), kunnen in aanmerking komen voor een waardebon van maximaal € 730. Hiermee kan een oude koelkast, koelvriescombinatie, wasmachine of droger worden vervangen door een energiezuiniger apparaat.

Omdat het gaat om een eenmalige waardebon is deze niet meegerekend in de begrotingen.

3.2.8 Kinderopvang en peuterspeelzaal

Kinderopvang

Op grond van de Wet kinderopvang kunnen ouders van kinderen tot en met de basisschoolleeftijd een tegemoetkoming krijgen voor de kosten van kinderopvang, de kinderopvangtoeslag. Vervolgens resteert een eigen bijdrage voor deze kosten.

In bepaalde situatie is voor inwoners uit de gemeente Leeuwarden een tegemoetkoming voor deze eigen bijdrage mogelijk via de kopjesregeling van de gemeente.

Het gaat om de volgende situaties:

- Ouders die een re-integratietraject volgen naast hun bijstandsuitkering vanuit de Participatiewet, uw IOAW- of IOAZ-uitkering;
- Ouders die een studie volgen en daarvoor studiefinanciering ontvangen;
- Minderjarigen die naar school gaan en (door bijzondere omstandigheden) algemene bijstand ontvangen;
- Ouders die parttime werken en een aanvullende uitkering ontvangen, bijvoorbeeld vanuit de Participatiewet, IOAW of IOAZ;
- Ouders die een inburgeringscursus volgen.

In de begrotingen gaan we niet van dergelijke situaties uit en rekenen we met een eigen bijdrage voor de kosten van de kinderopvang.

Alleenstaande ouders met een inkomen boven bijstandsniveau zullen enkele dagen per week werken en gebruik maken van de kinderopvang voor het kind van 3 jaar. Bij 110 procent van het minimuminkomen wordt gerekend met 20 uur kinderopvang per week, bij 120 en 130 procent wordt uitgegaan van 30 uur kinderopvang. Bij ieder inkomensniveau gaan we uit van 45 weken kinderopvang per jaar.

Peuteropvang

Een alleenstaande ouder met een bijstandsuitkering (die niet aan een van bovengenoemde voorwaarden voldoet) hoeft geen gebruik van de kinderopvang te maken; daarom zijn in de begrotingen op 100 procent geen kosten voor kinderopvang opgenomen. Wel wordt ervan uitgegaan dat 2 dagdelen per week gebruik wordt gemaakt van de peuteropvang.

Ook paren zonder werk (met een bijstandsuitkering) of paren waarvan één van beide partners werkt (op de hogere inkomensniveaus), zullen geen gebruik maken van de kinderopvang, maar van de peuteropvang.

Deze ouders hebben geen recht op kinderopvangtoeslag. Voor deze huishoudens kent de gemeente Leeuwarden een subsidieregeling, de Peuterregeling. Het doel van de Peuterregeling is om zoveel mogelijk peuters en kleuters naar een voorschoolse opvang laten gaan zodat zij goed voorbereid naar de basisschool gaan. De subsidie wordt verstrekt aan de kinderopvangorganisatie waar het kind geplaatst is. Ouders/verzorgers betalen alleen een inkomensafhankelijke ouderbijdrage. De gemeente Leeuwarden volgt hierbij de ouderbijdragetabel van de VNG. De eigen bijdrage is gelijk aan die van de kinderopvangtoeslag.

De kosten voor kinderopvang en peuteropvang zijn in de begrotingen opgenomen onder de post "kinderopvang". Voor de huishoudens die in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag, is dit in de begrotingen opgenomen bij de inkomsten.

3.2.9 Premie parttimewerk

Uitkeringsgerechtigden (bijstand, IOAW en IOAZ) die naast hun uitkering in deeltijd werken kunnen in aanmerking komen voor een premie van 25 procent van hun netto inkomsten (tot het wettelijk maximum, € 273 in 2025). De premie wordt ieder half jaar berekend, van januari tot en met juni en van juli tot en met december.

In hoofdstuk 4 wordt in een aparte tabel weergegeven wat deze premie voor invloed heeft op de bestedingsruimte van huishoudens die van deze premie gebruik maken en of deze premie leidt tot een armoedeval. Hoewel de premie per half jaar wordt uitbetaald, rekenen wij in deze rapportage met een maandbedrag, zodat duidelijk wordt wat dit betekent voor de maandbegroting.

3.3 Huishoudens met een zorgvraag

In dit onderzoek worden de begrotingen van twee huishoudens met extra zorgkosten opgesteld:

- Een alleenstaande onder de AOW-leeftijd met een motorische beperking;
- Een alleenstaande oudere (AOW-gerechtigd) met een motorische beperking.⁴

Hoewel beide alleenstaanden eenzelfde beperking hebben, zal dit voor beiden anders uitwerken op de begroting.

Hieronder wordt eerst dieper ingegaan op de algemene voorzieningen voor huishoudens met een zorgvraag. Daarna wordt het profiel van dit huishoudtype nader omschreven en wordt beschreven welke extra kosten het huishouden met een zorgvraag heeft en welke vergoedingen van de gemeente daartegenover staan.

3.3.1 Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zorgt ervoor dat mensen met een handicap, chronisch zieken en ouderen een zo normaal mogelijk dagelijks leven kunnen leiden. De gemeente bekijkt of hulp nodig is en waarmee iemand het beste is geholpen. Iedere gemeente regelt dit op zijn eigen manier.

Naast algemene taken, zoals het vergroten van de leefbaarheid in de gemeente, heeft de gemeente op basis van de Wmo de volgende taken:

- ondersteuning van mensen met een lichamelijke, psychische of verstandelijke beperking zodat zij mee kunnen doen aan de samenleving, bijvoorbeeld door begeleiding, zinvolle daginvulling, huishoudelijke verzorging, woningaanpassing, vervoer of een rolstoel;
- ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers, bijvoorbeeld door trainingen, of ondersteuning in het geval dat de mantelzorger ziek is.

3.3.2 Belastingaftrek specifieke zorgkosten

Bepaalde specifieke zorgkosten zijn aftrekbaar van de inkomstenbelasting. Voor de huishoudens die we hebben doorgerekend gaat het om vervoerskosten, medicijnen en extra kosten voor kleding en beddengoed. Voor de aftrek geldt een drempel. Niet in alle gevallen wordt de drempel gehaald.

In de begrotingen van de zorghuishoudens is dit opgenomen onder de post "voorlopige aanslag".

3.3.3 Meerkosten huishoudens met een motorische beperking

Om de begrotingen voor huishoudens met een zorgvraag op te maken, zijn zogenoemde zorgprofielen opgesteld. Vervolgens wordt bepaald welke extra kosten deze huishoudens hebben en welke vergoedingen daar tegenover staan.

De profielen zijn opgesteld door het Nibud, in samenwerking met Ieder(in), in opdracht van het Ministerie van VWS.

⁴ Zie: <https://www.nibud.nl/onderzoeksrapporten/rapport-meerkosten-van-het-leven-met-een-beperking-2024/>

Het profiel voor de alleenstaande met een motorische beperking ziet er als volgt uit. Het gaat om een alleenstaand persoon met een minimuminkomen die vanwege een motorische beperking rolstoelgebonden is. De beperking is niet ontstaan door een andere chronische aandoening. Deze persoon woont in een flatwoning met lift.

Voor mobiliteit buitenshuis maakt hij/zij gebruik van een scootmobiel. Het opladen hiervan heeft een hogere energierekening tot gevolg. Voor ziekenhuisbezoek (gemiddeld één keer per maand) en verder weg gelegen bestemmingen wordt gebruik gemaakt van de regiotaxi en Valys.

Overige meerkosten betreffen hogere stookkosten vanwege veel alleen thuis zitten, een uitgebreidere zorgverzekering, lidmaatschap van twee patiëntenverenigingen, begeleiding bij het sporten, kledingslijtage en extra waskosten, eigen bijdrage Wmo voor woningaanpassingen, eigen betalingen van medicijnen in verband met chronische ontstekingen en bloedsomloopproblemen, en vakantie in een aangepaste recreatiewoning (zie tabel 8).

Tabel 8: Meerkosten alleenstaande met een motorische beperking

	Meerkosten
Hogere huur i.v.m. aanwezigheid lift	€ 67
Servicekosten lift	€ 24
Extra energiekosten	€ 21
Uitgebreidere aanvullende verzekering	€ 16
Uitgebreidere inboedelverzekering	€ 2
Lidmaatschap patiëntenvereniging	€ 3
Zwembadkaartje voor begeleider	€ 25
Regiotaxi/Valys i.p.v. ov	€ 3
Kosten per (extra) ziekenhuisbezoek met regiotaxi	€ 7
Minderkosten fiets	-€ 13
Kledingslijtage (helpt kleding twee keer zo snel vervangen)	€ 31
Eigen bijdrage medicijnen	€ 22
Eigen bijdrage Wmo	€ 21
Vakantiehuisje minder valide i.p.v. regulier	€ 7
Twee keer per week extra wassen	€ 6
Attentiekosten	€ 8

Aanpassingen in de begroting

Gezien het bovenstaande, zal de begroting van de huishoudens met een zorgvraag op diverse punten afwijken van de standaardbegrotingen. De extra kosten van beide huishoudens met een zorgvraag zijn in de begrotingen als volgt verrekend:

Hogere huur in verband met aanwezigheid lift

De alleenstaande woont in een flatwoning met een lift. Dit geeft een hogere huur van gemiddeld € 67 per maand. Dit wordt voor een deel (40 procent) gecompenseerd door een hogere huurtoeslag. Daarnaast zijn er servicekosten voor de lift van € 24 per maand. Ook deze kosten kunnen gedeeltelijk vanuit de huurtoeslag worden vergoed. De rest komt voor rekening van de alleenstaande zelf.

Hogere energierekening

Vanwege het gebruik van hulpmiddelen waaronder een scootmobiel, die thuis opgeladen moet worden, heeft de alleenstaande met een zorgvraag een hogere energierekening.

Daarnaast heeft deze persoon hogere stookkosten omdat zij vaak thuis is en veel stilzit. Dit scheelt € 21 per maand.

Voor deze kosten kan bijzondere bijstand worden verstrekt. In de begrotingen wordt dit verrekend met de post "energie", waarbij we rekening houden met de draagkracht.

Een uitgebreidere zorgverzekering

De huishoudens met een zorgvraag hebben een uitgebreide aanvullende zorgverzekering nodig. In deze rapportage rekenen we, net als voor de huishoudens zonder zorgvraag, met de premie van de AV-Frieso compleet.

Voor de huishoudens met een inkomen boven 125 procent van de norm (die niet in aanmerking komen voor de gemeentepolis) verhogen we de gemiddelde premie van een basis- plus aanvullende verzekering met € 16 per maand.

Dit bedrag is gebaseerd op het eerder genoemde onderzoek naar de meerkosten van mensen met een beperking (zie noot 4) en is verrekend met de post "zorgverzekering".

Overige verzekeringen

Voor de alleenstaanden met een zorgvraag rekenen we ook met een uitgebreidere inboedelverzekering, wat € 2 per maand extra kost.

Deze kosten zijn verrekend met de post "overige verzekeringen".

Lidmaatschap patiëntenvereniging

De huishoudens met een zorgvraag zijn lid van twee patiëntenverenigingen. Hiervoor rekenen we € 3 per maand.

Dit is meegenomen bij de post "contributies en abonnementen".

Begeleiding bij het sporten

De kosten van een sportabonnement zijn opgenomen bij de post "sociale participatie".

Voor huishoudens met een inkomen tot en met 120 procent van de geldende bijstandsnorm worden deze kosten vergoed vanuit het Volwassenenfonds Sport & Cultuur. De alleenstaanden met een zorgvraag zullen echter ook een begeleider nodig hebben. We gaan hierbij uit van een bezoek aan het zwembad.

De extra kosten van € 25 per maand zijn opgeteld bij de post "sociale participatie".

Collectief vraagafhankelijk vervoer

De huishoudens met een zorgvraag maken voor ziekenhuisbezoek (gemiddeld één keer per maand) en andere bestemmingen gebruik van de vraagafhankelijk vervoer in plaats van het reguliere openbaar vervoer. Dit kan vergoed worden door de zorgverzekeraar.

In deze rapportage gaan we uit van extra kosten van € 10 per maand.

Daarnaast veronderstellen we dat de alleenstaanden met een zorgvraag geen gebruik maken van de fiets; de kosten daarvan zijn daarom uit de begroting gehaald.

De vervoerskosten die uiteindelijk resteren zijn opgenomen onder de post "vervoer".

Kledingslijtage en extra waskosten

De oudere met een zorgvraag maakt extra kosten in verband met kledingslijtage en extra waskosten. Voor de extra waskosten gaan we uit van twee keer per week extra wassen, wat neerkomt op € 6 per maand. De slijtage van kleding die daar het gevolg van is geeft extra kosten van € 31 per maand.

Voor de extra waskosten en de extra kosten vanwege kledingslijtage is in individuele gevallen bijzondere bijstand mogelijk, waarbij we rekening houden met de draagkracht. Kosten die eventueel zelf nog betaald moeten worden zijn in de begrotingen opgenomen onder de post "was- en schoonmaakartikelen" en "kleding".

Eigen bijdrage Wmo

Beide huishoudens met een zorgvraag betalen de eigen bijdrage Wmo. Deze eigen bijdrage bedraagt € 21 per maand maar wordt volledig vergoed vanuit de collectieve zorgverzekering van de gemeente, de AV-Frieso compleet.

Voor de huishoudens die niet voor de gemeentepolis in aanmerking komen (met een inkomen boven 125 procent van de geldende bijstandsnorm) nemen we de eigen bijdrage Wmo op bij de post "eigen betalingen zorg".

Medicijnen

Voor de eigen betalingen voor medicijnen van de alleenstaanden met een zorgvraag rekenen we € 22 per maand. Voor deze eigen bijdrage is in individuele gevallen bijzondere bijstand mogelijk.

Dit wordt verrekend met de post "eigen betalingen zorg", rekening houdend met de draagkracht.

Vakantie in een aangepaste recreatiewoning

Omdat de alleenstaanden met een zorgvraag rolstoelgebonden zijn, zal daar bij de vakantiewoning rekening mee gehouden moeten worden. Dit leidt tot extra kosten, die neerkomen op € 7 per maand. Dit is verrekend met de post "sociale participatie".

Attentiekosten

Huishoudens met een zorgvraag krijgen ook vaak hulp van burens, vrienden, etc. Als dank voor deze hulp zullen zij graag iets terugdoen. We rekenen hiervoor € 8 per maand. Deze kosten zijn opgenomen onder de post "eigen betalingen zorg".

4 Resultaten

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van de berekeningen naar het effect van landelijke en lokale inkomensondersteuning op de begroting van huishoudens. De begrotingen zijn gepresenteerd in bijlage 2, hierbij zijn de inkomsten afgezet tegen de uitgaven. Het resultaat van deze begroting (inkomsten minus uitgaven) geeft het beeld weer wat het huishouden overhoudt of te kort komt als alle uitgaven zijn gedaan. Deze resultaten zijn in onderstaande tabel gepresenteerd en kunnen positieve of negatieve waarden opleveren, het huishouden houdt geld over of komt geld te kort.

Als het huishouden te maken heeft met een tekort op de maandbegroting dan is dit in rood weergegeven. Dat is in de gemeente Leeuwarden alleen het geval bij de alleenstaande tot de AOW-leeftijd met een zorgvraag. Wanneer het huishouden op een bepaald inkomensniveau minder overhoudt dan op het voorliggende, lagere inkomensniveau (armoedeval), dan is dit zichtbaar gemaakt via een oranje kleur. In paragraaf 4.2 wordt hier dieper op ingegaan.

Uit de tabel valt af te lezen dat er voor een alleenstaande met een bijstandsuitkering € 125 per maand resteert nadat alle uitgaven zijn gedaan. Dit loopt op naar € 419 op 130 procent. Hierbij is rekening gehouden met alle landelijke en lokale inkomensondersteunende maatregelen.

Tabel 9: Overzicht saldo inkomsten min uitgaven in euro's per maand, exclusief IIT

Huishoudtype	100	110	120	130
01. alleenstaande tot AOW-leeftijd	125	157	294	419
02. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd	394	422	556	646
03. paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen	112	177	332	388
04. paar vanaf AOW-leeftijd zonder kinderen	428	495	588	690
05. eenoudergezin met 2 jonge kinderen	552	591	644	738
06. eenoudergezin met 2 oudere kinderen	371	378	515	479
07. paar met 2 jonge kinderen	377	441	596	620
08. paar met 2 oudere kinderen	222	286	442	335
09. alleenstaande tot AOW-leeftijd met zorg	44	-4	132	219
10. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorg	244	292	393	445

4.1 Bestedingsruimte per huishoudtype

1. Alleenstaande

In de gemeente Leeuwarden heeft een alleenstaande met een inkomen op bijstandsniveau een positief saldo van € 125 nadat alle noodzakelijke uitgaven (inclusief sociale participatie) zijn voldaan. Bij 110 procent van de norm resteert € 157. Dit loopt op naar € 419 op 130 procent.

2. Alleenstaande oudere

Ook een alleenstaande oudere heeft, nadat alle uitgaven zijn gedaan, geen tekorten op de maandbegroting.

Met alleen een AOW-uitkering zonder aanvullend pensioen is er een bestedingsruimte van € 394 per maand. Dit loopt op naar € 646 bij 130 procent. Het maandelijkse AOW-bedrag voor een alleenstaande is ruim € 250 hoger dan de bijstandsnorm, wat de hogere bestedingsruimte van de alleenstaande oudere verklaart. Vanaf 110 procent rekenen we met de bijstandsnorm voor AOW-gerechtigden; ook deze is hoger dan norm voor huishoudens onder de AOW-leeftijd.

3. Paar zonder kinderen

Het paar zonder kinderen heeft op bijstandsniveau een positief saldo van € 112 per maand. Bij een inkomen van 110 procent is de bestedingsruimte hoger met € 177 per maand. Daarna stijgt de bestedingsruimte harder naar € 332 op 120 procent oplopend naar € 388 op 130 procent.

4. Ouder paar

Een ouder paar met alleen een AOW-uitkering zonder aanvullend pensioen heeft een bestedingsruimte van € 428 per maand. Dit loopt op naar € 690 op 130 procent van de norm van AOW-gerechtigden. Ook hier valt de hogere bestedingsruimte ten opzicht van een paar onder de AOW-leeftijd op.

5. Eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Het eenoudergezin met twee jonge kinderen heeft ruim voldoende inkomsten om alle noodzakelijke uitgaven te kunnen bekostigen. Op bijstandsniveau houdt dit gezin € 552 vrij te besteden over. Op 110 procent is de bestedingsruimte € 591; dit loopt op naar € 738 op 130 procent.

6. Eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Het eenoudergezin met twee oudere kinderen houdt minder over dan het eenoudergezin met jonge kinderen: € 371 op bijstandsniveau. Dit loopt op naar € 515 op 120 procent. Bij 130 procent daalt de bestedingsruimte naar € 479. In paragraaf 4.2 gaan we dieper in op de oorzaken van deze lagere bestedingsruimte op 130 procent.

Dat de bestedingsruimte per maand lager is dan bij het eenoudergezin met jongere kinderen, wordt voornamelijk veroorzaakt door de hogere kosten voor onderwijs, voeding en vervoer. De hogere uitgaven van oudere kinderen worden enigszins gecompenseerd door iets hogere landelijke toeslagen (kinderbijslag en kindgebonden budget) en de hogere tegemoetkoming voor oudere kinderen vanuit de Stichting Leergeld.

7. Paar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Het paar met twee jonge kinderen heeft op bijstandsniveau een saldo van € 377 per maand. Dit loopt op naar € 620 bij 130 procent.

Dat het paar met jonge kinderen meer ruimte heeft dan het paar zonder kinderen, komt doordat de landelijke toeslagen (kinderbijslag en het kindgebonden budget) plus de gemeentelijke ondersteuning de extra kosten van de twee jonge kinderen meer dan compenseren.

8. Paar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Het paar met twee oudere kinderen heeft op bijstandsniveau een bestedingsruimte van € 222. Dit loopt op naar € 442 op 120 procent, waarna het saldo bij 130 procent daalt naar € 335. In paragraaf 4.2 gaan we hier dieper op in.

Evenals bij alleenstaande ouders is bestedingsruimte van een paar met oudere kinderen op alle onderzochte inkomensniveaus lager dan van het paar met jonge kinderen. De hogere kinderbijslag en het hogere kindgebonden budget wegen niet op tegen de hogere uitgaven die oudere kinderen met zich meebrengen aan onder meer onderwijs, voeding en kleding. Ook de vergoedingen voor kinderen uit het minimabeleid (die in zijn totaliteit voor oudere kinderen hoger liggen dan voor jonge kinderen) kunnen dit niet compenseren.

Ook valt op dat paren een lagere bestedingsruimte hebben dan eenoudergezinnen. Een belangrijke oorzaak van deze lagere bestedingsruimte ligt in het feit dat een paar de kosten van twee volwassenen moet dragen, zoals de kosten van de zorgverzekering, kleding en voeding. Deze kosten worden niet gecompenseerd door de hogere bijstandsnorm voor een paar, ten opzichte van de norm voor een alleenstaande (ouder).

9. Alleenstaande tot de AOW-leeftijd met een motorische beperking

De alleenstaande met een motorische beperking heeft op bijstandsniveau een bestedingsruimte van € 44 per maand. Op 110 procent daalt het saldo en is er een tekort van € 4. Vanaf 120 procent is er sprake van een ruimere bestedingsruimte: € 132 op 120 procent, oplopend naar € 219 op 130 procent.

Het verschil in bestedingsruimte vergeleken met een alleenstaande zonder zorgvraag loopt op naarmate het inkomensniveau hoger wordt: op 100 procent is het verschil € 81 per maand, op 110 en 120 procent is dit € 161 en op 130 procent € 200. Dat komt omdat de alleenstaande steeds meer zorgkosten zelf moet gaan betalen: vanaf 110 procent wordt draagkracht berekend voor kosten die via de bijzondere bijstand vergoed kunnen worden, op 130 procent speelt vooral het wegvallen van de collectieve zorgverzekering een rol, die onder meer de eigen bijdrage Wmo vergoedt.

10. Alleenstaande vanaf de AOW-leeftijd met een motorische beperking

Ook de alleenstaande oudere met een zorgvraag heeft te maken met extra kosten, maar er zijn geen tekorten zichtbaar. De bestedingsruimte met alleen een AOW-uitkering zonder aanvullend pensioen is € 244 per maand. Dit loopt op naar € 445 per maand bij 130 procent.

De alleenstaande met een AOW-uitkering heeft meer draagkracht dan een alleenstaande onder de AOW-leeftijd, daarom betaalt de oudere met alleen een AOW-uitkering meer zorgkosten zelf dan de alleenstaande met een bijstandsuitkering. Op 120 en 130 procent betalen beiden huishoudens dezelfde zorgkosten en zijn de verschillen met de vergelijkbare huishoudtypen zonder zorgkosten even hoog.

Ook op 110 procent betalen beide zorghuishoudens evenveel zorgkosten, maar toch is het verschil tussen een oudere met en zonder zorgkosten kleiner dan bij de alleenstaande onder de AOW-leeftijd. Dat komt omdat de oudere met zorgkosten nog recht heeft op kwijtschelding van lokale lasten, aangezien bij de berekening van de betalingscapaciteit rekening wordt gehouden met kosten aan huur. Bij de zorghuishoudens gaan we uit van een hogere huur en in het geval van de oudere pakt dit dusdanig uit dat er op 110 procent nog recht is op kwijtschelding.

4.2 Armoedeval

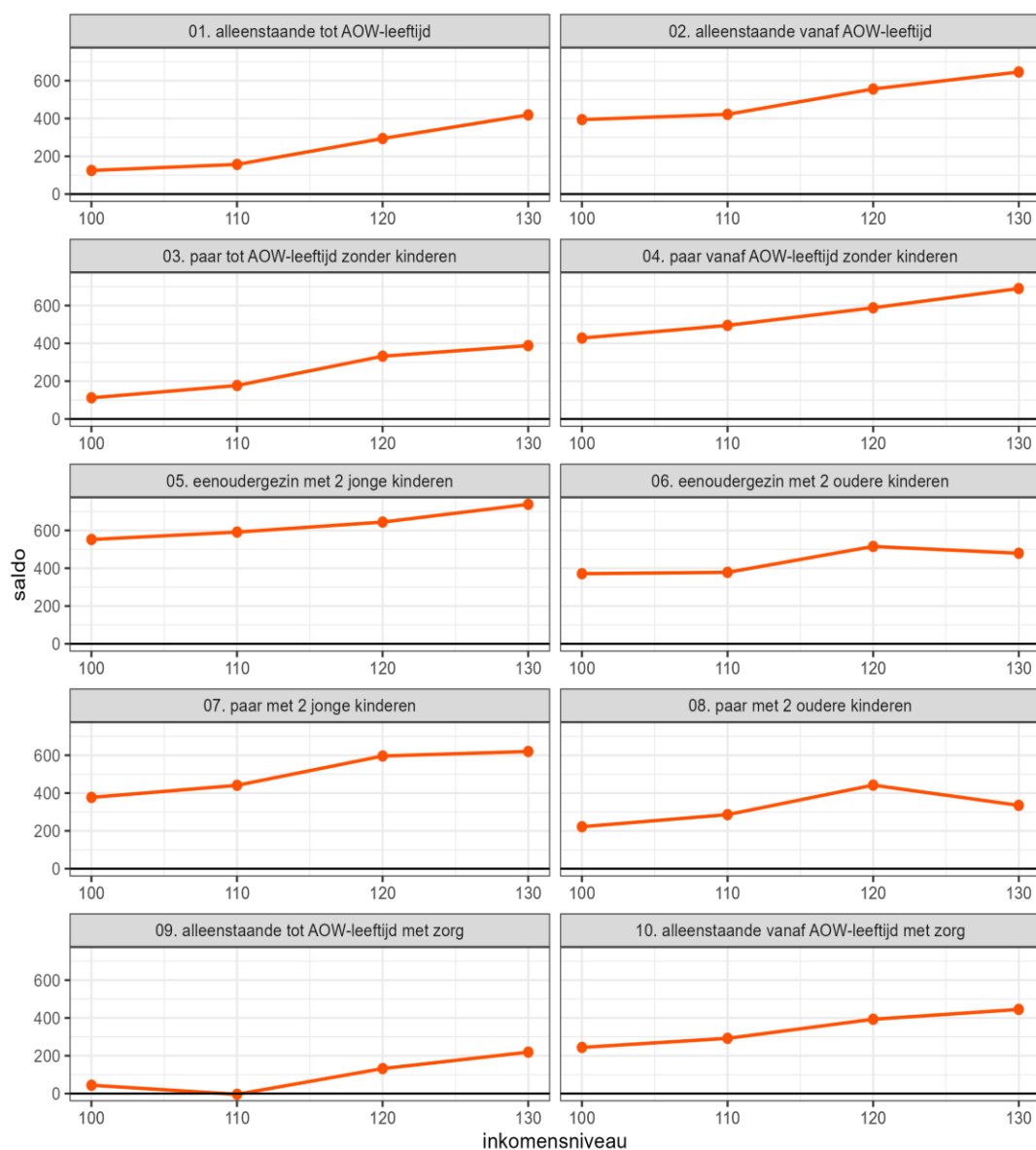
Voor elk huishoudtype zijn verschillende inkomensniveaus doorgerekend. Naast het minimuminkomen zijn inkomens op 110, 120 en 130 procent van het netto minimuminkomen gespecificeerd. Soms leidt een hoger inkomen tot een beperktere bestedingsmogelijkheid. Dit komt doordat landelijke en gemeentelijke

inkomensondersteunende maatregelen, zoals huurtoeslag en kindregelingen, er niet op voorhand toe leiden dat een huishouden meer te besteden heeft bij een hoger inkomen.

Een armoedeval kan ontstaan door een stijging van het salaris, bijvoorbeeld als iemand meer uren gaat werken. Deze armoedeval wordt ook wel *doorstroomval* genoemd. Een andere situatie ontstaat wanneer huishoudens vanuit een uitkering uitstromen naar betaald werk. Deze armoedeval wordt ook wel de *uitstroomval* genoemd. Op dat moment nemen de kosten door werk toe en komen rechten op diverse inkomensondersteunende regelingen (gedeeltelijk) te vervallen.

In figuur 1 is in één oogopslag te zien welke huishoudtypen te maken hebben met een uit- of doorstroomval. Idealiter zie je over de hele linie een stijgende lijn. Dat betekent dat een hoger inkomen ook leidt tot een hoger besteedbaar inkomen.

Figuur 1: Ontwikkeling saldo naar inkomensniveaus

4.2.1 Uitstroomval

Een uitstroomval ontstaat als een huishouden op een bepaald inkomensniveau minder overhoudt dan op bijstandsniveau. In de gemeente Leeuwarden doet zich dit alleen voor bij de alleenstaande onder de AOW-leeftijd met een zorgvraag: op 110 procent van de norm is de bestedingsruimte lager dan op bijstandsniveau.

Deze uitstroomval wordt vooral veroorzaakt door de zorgkosten. De gemeente Leeuwarden vergoedt verschillende zorgkosten vanuit de bijzondere bijstand. Voor de in deze rapportage onderzochte huishoudtypen gaat het om: extra energiekosten, kosten in verband met kledingslijtage, extra waskosten en de eigen bijdrage voor medicijnen. Bij een inkomen boven bijstandsniveau wordt draagkracht berekend: 100 procent van het inkomen boven de geldende bijstandsnorm wordt als draagkracht gezien. Daarmee kunnen alle bovengenoemde kosten uit de draagkracht worden voldaan en is geen bijzondere bijstand mogelijk.

Hierdoor ontstaat bij de alleenstaande met extra zorgkosten op 110 procent van de norm een tekort op de maandbegroting en is de bestedingsruimte dus negatief. Op 100 procent van de bijstandsnorm worden de genoemde zorgkosten vanuit de bijzondere bijstand vergoed en is er een positief saldo van € 44.

Overigens geldt bovenstaande niet alleen voor zorgkosten; ook andere periodieke kosten waarvoor op bijstandsniveau bijzondere bijstand mogelijk is, kunnen leiden tot een armoedeval bij een hoger inkomen.

Naast het wegvallen van de bijzondere bijstand zijn er andere factoren die bijdragen aan de uitstroomval. Dit zijn in de eerste plaats werkgerelateerde kosten. Bij een inkomen boven het minimum wordt er in deze rapportage van uitgegaan dat er sprake is van een (parttime) baan die extra (vervoers)kosten met zich meebrengt. Deze kosten zijn in de begrotingen boven bijstandsniveau opgenomen. Bovendien heeft dit huishouden bij een inkomen op 110 procent van de norm geen recht meer op kwijtschelding van lokale belastingen, wat bijdraagt aan de uitstroomval.

Bovengenoemde factoren (werkgerelateerde kosten en het wegvallen van het recht op kwijtschelding) doen zich ook bij de meeste andere onderzochte huishoudtypen voor. Hier zien we dat er weliswaar geen sprake is van een uitstroomval, maar de bestedingsruimte op 110 procent neemt niet evenredig toe met het netto inkomen.

4.2.2 Doorstroomval

Van een doorstroomval is sprake als een huishouden op een bepaald inkomensniveau minder overhoudt dan op het voorliggende, lagere inkomensniveau. In de gemeente Leeuwarden is een doorstroomval zichtbaar bij de huishoudens met oudere kinderen bij een overgang van het inkomen van 120 naar 130 procent van het minimum.

Deze doorstroomval wordt in de eerste plaats veroorzaakt door het wegvallen van de tegemoetkomingen vanuit de Stichting Leergeld (die voor oudere kinderen hoger liggen dan voor jonge kinderen) en vanuit het Volwassenenfonds.

Bij paren zien we bovendien dat enkele landelijke toeslagen, te weten de zorgtoeslag en de huurtoeslag, al afbouwen vanaf een inkomenspercentage van 120 procent. Omdat op 120 procent de gemeentelijke regelingen nog wel van toepassing zijn, resulteert dat dan nog niet in een doorstroomval. Op 130 procent bouwen de toeslagen verder af én vervalt het recht op de tegemoetkomingen vanuit de Stichting Leergeld. Dit resulteert in een doorstroomval die groter is dan de doorstroomval bij het eenoudergezin met oudere kinderen, omdat het eenoudergezin alleen te maken heeft met het wegvallen van gemeentelijke voorzieningen en niet met lagere landelijke toeslagen.

4.3 Huishoudens met langdurig een laag inkomen

Huishoudens in de gemeente Leeuwarden, die gedurende 36 maanden of langer een inkomen hebben gehad dat niet hoger is dan de geldende bijstandsnorm, komen in aanmerking voor de Individuele inkomens toeslag (IIT). De hoogte van de toeslag varieert per huishoudtype.

In tabel 10 staan de saldi van de inkomsten min de uitgaven uitgewerkt waarbij ook rekening is gehouden met de IIT.

Tabel 10: Overzicht saldo inkomsten min uitgaven per maand, inclusief IIT

Huishoudtype	100	110	120	130
01. alleenstaande tot AOW-leeftijd	168	157	294	419
02. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd	394	422	556	646
03. paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen	173	177	332	388
04. paar vanaf AOW-leeftijd zonder kinderen	428	495	588	690
05. eenoudergezin met 2 jonge kinderen	607	591	644	738
06. eenoudergezin met 2 oudere kinderen	426	378	515	479
07. paar met 2 jonge kinderen	438	441	596	620
08. paar met 2 oudere kinderen	283	286	442	335
09. alleenstaande tot AOW-leeftijd met zorg	87	-4	132	219
10. alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorg	244	292	393	445

De IIT kan een extra armoedeval veroorzaken: een huishouden met recht op IIT kan een hogere bestedingsruimte hebben dan een huishouden op een hoger inkomensniveau, zonder recht op IIT.

In de gemeente Leeuwarden zien we dit gebeuren bij zowel de alleenstaanden (tot de AOW-gerechtigde leeftijd) als bij de eenoudergezinnen. Bij paren neemt de bestedingsruimte op 110 procent slechts met € 3 tot € 4 toe, wanneer er op bijstandsniveau recht is op de IIT.

Zoals in paragraaf 4.2 is aangegeven, neemt de bestedingsruimte bij alle onderzochte huishoudtypen op 110 procent niet evenredig toe met het netto inkomen. Dat komt door werkgerelateerde kosten en doordat er op 110 procent voor de meeste huishoudtypen geen recht meer is op volledige kwijtschelding van lokale lasten. Wanneer een huishouden dan op bijstandsniveau in aanmerking komt voor de IIT en op 110 procent niet, ontstaat al snel een armoedeval.

Wanneer de gemeente de inkomensgrens van de IIT zou verschuiven naar 110 procent vervallen de armoedevallen op 110 procent en ontstaan geen nieuwe armoedevallen op 120 procent (alleen bij het eenoudergezin met jonge kinderen zou een lichte armoedeval van € 2 op 120 procent ontstaan). Qua bestedingsruimte is het ophogen van de inkomensgrens niet direct nodig, de meeste onderzochte huishoudtypen hebben een positief saldo van € 150 of meer. Alleen de alleenstaande onder de AOW-leeftijd met een zorgvraag heeft op 110 procent een tekort. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door hoge zorgkosten; reparatie van het tekort via de IIT ligt dan niet voor de hand.

Overigens kan erover gediscussieerd worden in hoeverre er gesproken kan worden van een armoedeval wanneer het saldo inclusief IIT vergeleken wordt met een hoger inkomensniveau waar geen recht op de IIT bestaat. De IIT is immers bedoeld voor huishoudens die langdurig op het minimum leven en zeer weinig kans hebben om hun inkomen te verhogen.

4.4 Premie parttimewerk

In de gemeente Leeuwarden kunnen uitkeringsgerechtigden (bijstand, IOAW en IOAZ) die naast hun uitkering in deeltijd werken in aanmerking komen voor een premie van 25 procent van hun netto inkomsten (tot het wettelijk maximum, € 273 in 2025).

In tabel 11 is weergegeven wat het betekent als een huishouden deze premie ontvangt. Hierbij is gekozen voor huishoudens die de maximale premie ontvangen, te weten € 273 per maand.

Bij de huishoudens met een inkomen boven bijstandsniveau gaan we uit van inkomen uit werk en rekenen we met werkgerelateerde kosten van gemiddeld € 67 per maand. Deze werkgerelateerde kosten nemen we ook mee bij huishoudens die in aanmerking komen voor de premie deeltijdwerk. Per saldo neemt de bestedingsruimte dan toe met $€ 273 - € 67 = € 206$.

Omdat het gaat om een premie, heeft dit bedrag geen invloed op de hoogte van toeslagen of gemeentelijke ondersteuning. Het is een netto bedrag dat kan worden opgeteld bij de bestedingsruimte van het betreffende huishouden.

De huishoudens boven de AOW-gerechtigde leeftijd zijn niet in de tabel opgenomen, omdat zij in de regel niet meer werken.

Tabel 11: Overzicht saldo inkomsten min uitgaven in euro's per maand, exclusief IIT

Huishoudtype	100	110	120	130
01. alleenstaande tot AOW-leeftijd	328	157	294	419
03. paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen	315	177	332	388
05. eenoudergezin met 2 jonge kinderen	755	591	644	738
06. eenoudergezin met 2 oudere kinderen	574	378	515	479
07. paar met 2 jonge kinderen	580	441	596	620
08. paar met 2 oudere kinderen	425	286	442	335
09. alleenstaande tot AOW-leeftijd met zorg	247	-4	132	219

Uit tabel 11 is af te lezen dat een premie parttimewerk van € 273 (minus de werkgerelateerde kosten) in veel gevallen leidt tot een armoedeval: alle onderzochte huishoudtypen die de maximale premie ontvangen hebben een hogere bestedingsruimte dan huishoudens met een inkomen van 110 procent van de geldende bijstandsnorm. Alleenstaanden en eenoudergezinnen die voor de premie in aanmerking komen hebben zelfs een hogere bestedingsruimte dan op 120 procent.

Ook op 130 procent hebben enkele huishoudens nog een lagere bestedingsruimte dan huishoudens die op bijstandsniveau de premie ontvangen.

De armoedeval wordt niet alleen door de premie parttimewerk veroorzaakt. In paragraaf 4.2 is al aangegeven dat het wegvallen van het recht op kwijtschelding van lokale lasten invloed heeft op de bestedingsruimte op 110 procent. Op 130 procent spelen ook het wegvallen van tegemoetkomingen vanuit Stichting Leergeld en het Volwassenfonds een rol.

Dit neemt niet weg dat de netto premie een flinke invloed heeft op de bestedingsruimte van huishoudens met een bijstandsuitkering.

5 Conclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk beschrijft, naar aanleiding van de resultaten in de vorige hoofdstukken, de conclusies. Daarnaast worden er verschillende adviezen gegeven voor de aanpassing van regelingen in het kader van minimabeleid van de gemeente Leeuwarden.

5.1 Voorwaarden

De berekening van de bestedingsruimte van de voorbeeldhuishoudens in dit onderzoek is gebaseerd op een drietal voorwaarden:

1. Men moet zeer goed met geld kunnen omgaan;
2. Men moet alle inkomensondersteuning aanvragen waar men recht op heeft;
3. Men moet niet of zeer beperkt te maken hebben met persoonlijk onvermijdbare uitgaven. Dit geldt voor bijvoorbeeld huishoudens met een hogere huur dan hier opgenomen. Of voor mensen met een noodgedwongen hogere energierekening, bijvoorbeeld omdat er sprake is van een slecht geïsoleerde woning.

De conclusies van dit rapport moeten met die voorwaarden in het achterhoofd geïnterpreteerd worden. Kijkend naar de voorwaarden kan gesteld worden dat er heel veel verwacht wordt van huishoudens met een laag inkomen. Het gaat dus eigenlijk om de meest ideale situatie. De daadwerkelijke situatie van huishoudens kan hiervan afwijken. Om hoeveel huishoudens het gaat en in welke mate is niet bekend, hierover zijn geen individuele data beschikbaar. Het Nibud adviseert de gemeente Leeuwarden om actief de betreffende huishoudens te (blijven) helpen aan deze voorwaarden te kunnen voldoen.

5.2 Bestedingsruimte en armoedeval

Bestedingsruimte

In de gemeente Leeuwarden kunnen bijna alle onderzochte huishoudtypen de maandbegroting rondkrijgen. Uitzondering is de alleenstaande onder de AOW-leeftijd met extra zorgkosten, die op 110 procent te maken heeft met een maandelijks tekort. Dat bij de overig huishoudtypen geen tekorten zichtbaar zijn is opvallend gelet op de sterke inflatie, die al enige tijd aanhoudt. De landelijke koopkrachtrepatriaties van de afgelopen jaren doen hier duidelijk hun werk.

Echter, er blijft grote onzekerheid over het verloop van alle prijzen in de komende jaren. Weten waar je financieel aan toe bent, is nodig om te kunnen begroten en uit te kunnen rekenen hoeveel budget er is voor andere uitgavenposten. Hogere inkomens hebben meer ruimte in hun begroting om te kunnen schuiven met uitgavenposten en hebben vaker een buffer om op terug te vallen. Iets wat huishoudens met een laag inkomen meestal niet hebben.

In de huidige situatie is de bestedingsruimte van alleenstaanden onder de AOW-leeftijd met een zorgvraag het laagst: € 44 op bijstandsniveau en op 110 procent van de norm is er zelfs sprake van een tekort van € 4. Dat maakt dit huishouden kwetsbaar. Als er sprake is van hogere kosten, bijvoorbeeld meerkosten in verband met de zorgvraag, dan zal dit tot meer en hogere tekorten kunnen leiden.

Ook alleenstaanden zonder zorgvraag en paren zonder kinderen onder de AOW-leeftijd hebben een relatief lage bestedingsruimte. Deze huishoudens profiteren het minst van de koopkrachtrepatriaties van de afgelopen jaren, die vooral gericht zijn op huishoudens met kinderen.

Daarnaast laten de resultaten van deze rapportage zien dat alleenstaande ouders een hogere bestedingsruimte hebben dan paren met kinderen. Dit komt doordat paren de kosten van twee volwassenen moeten dragen, terwijl het bijbehorende inkomen in verhouding lager ligt: een eenoudergezin ontvangt 70 procent van de norm voor een paar plus de alleenstaande ouderkop vanuit het kindgebonden budget, wat samen neerkomt op ongeveer 90 procent van de norm. Paren ontvangen 100 procent van de norm. De extra inkomsten voor paren (van ongeveer 10 procent) ten opzichte van het eenoudergezin wegen vaak niet op tegen de kosten voor een extra volwassene aan bijvoorbeeld voeding, kleding en de zorgverzekering.

Op bijstandsniveau houden alleenstaande ouders met twee oudere kinderen per maand € 371 over tegenover € 222 per maand voor paren met oudere kinderen.

Armoedeval

Van een armoedeval is sprake als er op een bepaald inkomensniveau minder bestedingsruimte is dan op het voorliggende, lagere inkomensniveau. Hierbij maken we onderscheid tussen een uitstroomval (er blijft minder over dan op bijstandsniveau) en een doorstroomval (op een bepaald inkomensniveau blijft minder over dan op het voorliggende inkomensniveau).

In de gemeente Leeuwarden zien we alleen een uitstroomval bij de alleenstaande onder de AOW-leeftijd met een zorgvraag. Deze uitstroomval wordt voornamelijk veroorzaakt door de zorgkosten, die niet meer vanuit de bijzondere bijstand vergoed worden (deze kosten kunnen vanuit de draagkracht worden voldaan).

Naast de zorgkosten dragen het wegvallen van het recht op kwijtschelding van lokale lasten en werkgerelateerde kosten bij aan de uitstroomval.

Ook de overige onderzochte huishoudtypen hebben met de laatstgenoemde factoren te maken. Bij hen is geen sprake van een uitstroomval, maar de bestedingsruimte op 110 procent neemt niet evenredig toe met het netto inkomen.

Wanneer ook de IIT in de analyse wordt meegenomen zien we wel enkele uitstroomvallen ontstaan: alleenstaanden en alleenstaande ouders die op bijstandsniveau in aanmerking komen voor IIT, hebben een hogere bestedingsruimte dan op 110 procent, waar geen recht is op IIT. Paren houden in die situatie op 110 procent slechts € 3 tot € 4 meer over dan bij een inkomen op bijstandsniveau.

Een doorstroomval zien we bij de huishoudens met oudere kinderen, zij hebben bij een inkomen op 130 procent van de geldende norm een lagere bestedingsruimte dan op 120 procent. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het wegvallen van de tegemoetkomingen vanuit de Stichting Leergeld.

Bij paren speelt ook de afbouw van landelijke toeslagen een rol, waardoor de uitstroombal bij paren groter is dan bij eenoudergezinnen.

5.3 Aanbevelingen

Naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek én de voorwaarden die wij hierbij gesteld hebben, volgen hieronder een aantal aanbevelingen.

Houd oog voor het verhaal achter de cijfers

In de gemeente Leeuwarden kunnen bijna alle onderzochte huishoudtypen de maandbegroting rondkrijgen (met uitzondering van de alleenstaande onder de AOW-leeftijd met extra zorgkosten op 110 procent van de norm). Hierbij moet het in gedachten worden gehouden dat dit niet per definitie betekent dat het gemakkelijk is om rond te komen. In paragraaf 5.1 is een aantal voorwaarden benoemd waaraan voldaan moet worden om tot de bestedingsruimte te komen zoals die in dit rapport berekend is. Nu is het de laatste jaren zeker niet gemakkelijker geworden om aan deze voorwaarden te voldoen.

De G40 merkt in het manifest “Geen pleisters meer” op, dat inwoners afhankelijk zijn geworden van lokale inkomensondersteuning in een stelsel dat te ingewikkeld is en waarbij het vertrouwen in de overheid laag is: “Het is voor inwoners lastig om bekend te zijn met de veelheid van alle lokale en landelijke regelingen. Het is complex om ze vervolgens aan te vragen, als het taboe op geldzorgen hen al niet heeft tegengehouden. Gelijktijdig speelt nu ook mee dat inwoners minder vertrouwen hebben in de overheid en onder andere terughoudend zijn in het aanvragen van regelingen en toeslagen. Bijvoorbeeld doordat ze bang zijn dat ze het ontvangen budget weer terug zullen moeten betalen. Dit geldt zeker niet alleen voor de lokale regelingen, maar voor het landelijke inkomensstelsel in het geheel.”⁵

Ook het Nibud constateerde in de analyse van het hoofdlijnenakkoord dat huishoudens steeds afhankelijker worden van toeslagen: “De maatregelen in het hoofdlijnenakkoord zorgen volgens het CPB voor een lichte gemiddelde stijging van de koopkracht van alle huishoudens en een afname van de armoede. Daarvoor wordt voor huishoudens met lage inkomens teruggegrepen op toeslagen om hun koopkracht op peil te houden. (...) Tegelijkertijd hebben we gezien dat het stelsel van toeslagen vaak tot problemen en onzekerheid bij huishoudens leidt. [Daardoor weten huishoudens] op de langere termijn niet waar zij aan toe zijn en blijven ze overgeleverd aan een complex systeem.”⁶

Het is dus belangrijk dat de gemeente zich ervan bewust is en blijft dat veel inwoners met een laag inkomen moeite hebben om rond te komen en daarbij afhankelijk zijn van verschillende vormen van inkomensondersteuning. De volgende aanbevelingen kunnen daarbij helpend zijn.

Stimuleer goed financieel beheer

Om rond te kunnen komen van een minimuminkomen is een goed financieel beheer van het huishouden noodzakelijk. Men reserveert om zo nodig grote uitgaven te kunnen doen voor de vervanging van de inboedel. We gaan ervan uit dat het huishouden niet leent, zodat er niet nog extra kosten van rente en aflossing bijkomen. Veel huishoudens die van een minimum inkomen moeten rondkomen, voeren een goed financieel beheer, maar een deel ook niet. Voor deze huishoudens is het aan te bevelen cursussen of

⁵ Stedennetwerk G40, Geen pleisters meer

⁶ Nibud notitie hoofdlijnenakkoord 2024 – 2028: <https://www.nibud.nl/nieuws/nibud-akkoord-mist-structurele-aanpak-bestaanszekerheid/>

begeleiding te organiseren. Het Nibud, en ook andere (lokale) organisaties, hebben hiervoor een uitgebreid aanbod.

Verminder niet-gebruik regelingen

In deze rapportage wordt ervan uitgegaan dat alle regelingen waarop men recht heeft ook worden aangevraagd! Uit diverse onderzoeken⁷ blijkt echter dat dit niet altijd gebeurt en dat er een behoorlijke mate van niet-gebruik is. Voor de groep die niet alle regelingen gebruikt waarop recht is, geldt dat de bestedingsruimte in deze rapportage lager is.

Het Nibud adviseert dan ook in het beleid sterk de nadruk te leggen op het verminderen van niet-gebruik. Bijvoorbeeld door gerichte communicatie te stimuleren met hulp van verschillende lokale organisaties, waaronder die in de gezondheidszorg. En zorg voor eenvoudige procedures met betrekking tot toekenning, bijvoorbeeld door aanvragen te combineren.

Het niet-gebruik is vooral groot onder werkenden. Dat versterkt de armoedeval. In de handreiking *Het beter bereiken van werkende armen* (Platform31, 2022)⁸ staan suggesties om het niet-gebruik van voorzieningen door werkenden tegen te gaan. Ook bij net gepensioneerden is het niet-gebruik in eerste instantie hoger. Als zij te maken krijgen met een inkomensterugval kunnen zij voor het eerst recht krijgen op toeslagen.

Help energielasten verlagen

De afgelopen periode zijn de energielasten sterk gestegen. Het kabinet heeft in 2023 de gevolgen voor alle huishoudens gedempt met het prijsplafond op de energietarieven. Voor huishoudens met een laag inkomen is de energietoeslag in het leven geroepen. Deze zijn in 2024 weer afgeschaft. Omdat de energieprijzen weer gedaald zijn, is dit niet meer nodig voor elk huishouden.

Het is misschien niet meer voor iedereen noodzakelijk, maar wonen in een huis met een slecht energielabel veroorzaakt wel degelijk persoonlijk onvermijdbare uitgaven.

Het Nibud adviseert om voor die huishoudens die vanwege een slecht geïsoleerde woning moeite hebben met rondkomen, de mogelijkheid van bijzondere bijstand open te houden. Hetzelfde geldt voor huishoudens met een bovengemiddeld hoog noodzakelijk elektriciteitsverbruik, bijvoorbeeld als gevolg van een medische aandoening of een energie-onzuinige woning. Ook voor deze huishoudens blijft een (extra) tegemoetkoming vanuit de gemeente zeer wenselijk.

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de energiekosten per label en per woningtype. Hieruit wordt duidelijk wat het effect van een hoger energielabel is

⁷ Zie ondermeer: <https://panteia.nl/actueel/nieuws/eerste-landelijke-monitor-niet-gebruik-toeslagen-geeft-inzicht-in-wie-geld-misloopt/>

Nationale Ombudsman: *Met te weinig genoeg nemen* (2022). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat ouderen oververtegenwoordigd zijn in de groep niet-gebruikers.

SCP: *Voorzieningen in 3D* (2021). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat een grote potentiële gebruikers moeilijk zichtbaar is te krijgen en dat deze groep groter wordt.

CPB: *Gebruik (en niet-gebruik) van toeslagen in Nederland* (2019). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat 15 procent van de rechthebbenden het kindgebondenbudget niet aanvraagt.

Nibud: *Geldzaken in de praktijk* (2019). Waaruit bijvoorbeeld blijkt dat een kwart van de Nederlandse huishoudens niet weet of ze recht hebben op toeslagen.

⁸ *Het beter bereiken van werkende armen*, Platform31 dec. 2022 <https://www.platform31.nl/articles/het-beter-bereiken-van-werkende-armen>.

op de bestedingsruimte van diverse huishoudtypen. Bij een- en twee-persoonshuishoudens gaan we in deze rapportage uit van een flatwoning, voor meerpersoonshuishoudens rekenen we met de energielasten van een tussenwoning.

Tabel 10: Gaskosten in euro's per maand naar cluster van energielabel

	AB	CD	EFG
Rij-tussenwoning	139	160	176
Flatwoning	109	127	145

Ook in 2025 is er een Noodfonds voor Energie, waar mensen met een laag inkomen en een hoge energierekening ondersteuning kunnen krijgen. Omdat het fonds vrijwel direct was uitgeput, is deze bijdrage niet meegenomen in deze rapportage.

Later dit jaar is bekend geworden dat het kabinet werkt aan een publiek energiefonds voor de komende jaren. Dit fonds zou huishoudens in een financieel kwetsbare positie moeten ondersteunen bij het betalen van de energierekening. Het gaat om meerjarige inkomenssteun, in combinatie met hulp bij de verduurzaming van woningen. Hoe een en ander concreet vorm gaat krijgen is momenteel nog niet duidelijk.

Het Nibud adviseert de gemeente Leeuwarden om actief de ontwikkelingen rondom dit energiefonds te blijven volgen.

Daarnaast adviseert het Nibud de gemeente Leeuwarden huishoudens te ondersteunen bij het verlagen van de energielasten. Ten aanzien van energieverbruik en isolatie, blijkt uit onderzoek dat juist minima vaak in minder goed geïsoleerde woningen wonen en daardoor een hoger dan gemiddeld verbruik hebben. De energielasten zullen een groter deel van de woonlasten, en daarmee ook van de totale begroting, gaan innemen. De toekomstige energietransitie zal ook de nodige kosten met zich meebrengen. Daarbij is het voor bewoners van een huurwoning niet duidelijk of de woningbouwcorporaties dit gaan doorberekenen aan hun huurders. Het Nibud adviseert de gemeente om hierin samen op te trekken met de verhuurders en ook samen middelen in te zetten om de energieverbetering van woningen door te voeren.

Huishoudens met een laag inkomen kunnen mogelijk hulp van energieadviseurs of gratis en goedkope energieboxen aangeboden krijgen. Producten zoals ledlampen en isolatiefolies, waarvan de aanschafkosten voor deze doelgroep vaak te hoog zijn maar met een snelle terugverdientijd hebben, zijn dan het meest effectief.

Houd aandacht voor de inkomenspositie van huishoudens zonder kinderen

Zoals aan het begin van dit hoofdstuk aangegeven hebben de huishoudens onder de AOW-leeftijd zonder kinderen de laagste bestedingsruimte. Een alleenstaande met een inkomen op bijstandsniveau houdt onder de streep € 125 over, voor een paar zonder kinderen is dat € 112.

Dit maakt deze huishoudens kwetsbaar. Voor deze huishoudens is het extra van belang dat zij aan de eerder genoemde voorwaarden voldoen: goed met geld om kunnen gaan, alle inkomensondersteuning aanvragen en geen persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben. Als deze huishoudens met hogere kosten te maken hebben dan waar we in dit onderzoek rekening mee hebben gehouden (bijvoorbeeld een combinatie van een hogere huur en een onzuinige woning) dan kan het positieve saldo omslaan in een tekort.

Het Nibud adviseert de positie van huishoudens zonder kinderen onder de AOW-leeftijd goed in de gaten te houden. Deze huishoudens profiteren het minst van de landelijke maatregelen en daarom is juist voor deze groep de gemeentelijke ondersteuning van belang.

Overweeg een (forfaitaire) tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten

Chronisch zieken en gehandicapten hebben te maken met een aantal meerkosten. In de twee huishoudens met extra zorgkosten die we hebben doorgerekend, wordt een deel daarvan zichtbaar.

Van de onderzochte huishoudtypen in dit onderzoek heeft de alleenstaande onder de AOW-leeftijd met zorgkosten de laagste bestedingsruimte: met alleen een bijstandsuitkering resteert slechts € 44 per maand. Bij een inkomen op 110 procent van de norm wordt draagkracht verondersteld en moet de alleenstaande de zorgkosten (die op bijstandsniveau vanuit de bijzondere bijstand vergoed worden) zelf betalen.

Daarnaast rekenen we bij een inkomen op 110 procent met werkgerelateerde kosten en is er geen recht meer op kwijtschelding van lokale lasten. Door deze factoren samen is de bestedingsruimte op 110 procent lager dan op bijstandsniveau en ontstaat er een maandelijks tekort.

De gemeente kan overwegen voor huishoudens met een zorgvraag een (forfaitaire) vergoeding in het leven te roepen, bijvoorbeeld tot een inkomensniveau van 120 procent. Hiermee kunnen huishoudens hun zorgkosten deels zelf opvangen zonder dit steeds te hoeven indienen als bijzondere-bijstandsaanvraag.

Verruim de draagkrachtberekening van de bijzondere bijstand

Hierboven is aangegeven dat de gemeente huishoudens met zorgkosten extra kan ondersteunen door middel van een forfaitaire vergoeding voor de betreffende zorgkosten. Een bijkomend voordeel hiervan is dat het beroep op de bijzondere bijstand zal afnemen.

Er zullen echter ook huishoudens zijn die te maken hebben met andere bijzondere uitgaven, bijvoorbeeld bewoners die een eigen bijdrage voor beschermingsbewind dienen te betalen. Zij hebben geen baat bij een forfaitaire vergoeding voor zorgkosten.

Een meer generieke oplossing kan gezocht worden in het aanpassen van de draagkrachtberekening van de bijzondere bijstand. De bijzondere bijstand is bedoeld voor noodzakelijke bijzondere kosten, die niet door een andere voorziening worden gedekt. Dat kan gaan om zorgkosten, maar bijvoorbeeld ook om kosten voor een (gedwongen) verhuizing of de hierboven genoemde eigen bijdrage voor beschermingsbewind.

In de gemeente Leeuwarden is de bijzondere bijstand als volgt vormgegeven: bij een inkomen op bijstandsniveau wordt geen draagkracht verondersteld, bij een hoger inkomen wordt 100 procent van het meerinkomen als draagkracht beschouwd.

In vergelijking met andere gemeenten is dit beleid vrij sober: vaak wordt het inkomen tot 110 procent of soms zelfs tot 120 procent als draagkrachtloos beschouwd.

Een andere mogelijkheid is om bij een inkomen boven bijstandsniveau weliswaar draagkracht te berekenen, maar dan uit te gaan van een lager percentage van het meerinkomen (bijvoorbeeld 35 procent of 50 procent). Op die manier komen inwoners met een inkomen boven bijstandsniveau eerder in aanmerking voor bijzondere bijstand; de draagkracht is dan eerder uitgeput.

Door de bijzondere bijstand anders (minder streng) in te richten kunnen meer inwoners voor bijzondere bijstand in aanmerking komen en is er minder kans dat inwoners in problemen komen vanwege extra kosten die zij moeten maken.

De individuele inkomenstoelage in balans

In de gemeente Leeuwarden kunnen huishoudens onder de AOW-gerechtigde leeftijd, die gedurende minimaal drie jaar een inkomen ontvangen dat niet hoger is dan de geldende bijstandsnorm, in aanmerking komen voor een individuele inkomenstoelage. De tegemoetkoming heeft een gunstig effect op de bestedingsruimte van huishoudens die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen. Huishoudens met een laag inkomen zullen, als dat nodig is, in eerste instantie bezuinigen op de reserveringsuitgaven, omdat deze niet elke maand terugkomen. Wanneer dit huishouden dan plotseling voor een grote uitgave komt te staan, zal het schulden moeten gaan maken. De IIT biedt dan een goed vangnet. Het Nibud adviseert deze regeling in stand te houden.

De hoogte van de IIT bedraagt voor paren € 730 per jaar, voor alleenstaande ouders € 657 per jaar en voor alleenstaanden € 511 euro per jaar. Vergeleken met andere gemeenten is dit een wat hoger bedrag. Hierdoor zien we dat huishoudens die op bijstandsniveau in aanmerking komen voor IIT een bestedingsruimte hebben die bijna net zo hoog is, of zelfs hoger, dan huishoudens met een inkomen op 110 procent waar geen recht op IIT bestaat.

Dit kan worden voorkómen door de inkomensgrens van de IIT te verleggen naar 110 procent. Gezien de hoogte van de bestedingsruimte van de onderzochte huishoudens is dit echter niet noodzakelijk. Alleen de alleenstaande onder de AOW-leeftijd met een zorgvraag heeft op 110 procent te maken met een tekort. Omdat dit tekort wordt veroorzaakt door de zorgkosten is ligt het niet voor de hand om dit via de IIT te repareren.

De gemeente kan er ook voor kiezen een lager bedrag via de IIT te verstrekken en juist meer in te zetten voor huishoudens die door omstandigheden moeite hebben om rond te komen. Bijvoorbeeld omdat zij extra zorgkosten hebben, een hoge huur of een energie-onzuinige woning. Op die manier blijft de regeling een belangrijk vangnet, terwijl er tegelijkertijd meer gerichte ondersteuning kan worden geboden aan de meest kwetsbare groepen.

Stimuleer paren met oudere kinderen bij het verhogen van hun inkomen

Paren met oudere kinderen hebben het minder ruim dan eenoudergezinnen met oudere kinderen en dan paren met jonge kinderen. Juist bij dit huishoudtype is begeleiding naar werk wellicht een mogelijkheid.

In dit onderzoek gaan we (bij een inkomen boven bijstandsniveau) uit van de minst gunstigste situatie waarbij een van de volwassenen werkt. Zouden beide partners werken, dan levert dit meer op: fiscaal houdt een stel meer over als beide partners parttime werken dan als één persoon fulltime werkt.⁹

Uiteraard is dit niet altijd makkelijk te realiseren. Waar dit wel mogelijk is, is het goed om met belastingvoordelen rekening te houden.

⁹ Zie hiervoor de WerkZorgberekenaar: <https://www.nibud.nl/tools/werkzorgberekenaar/>

Laat (meer) werken lonend zijn

Een uitstroomval ontstaat als een huishouden op een bepaald inkomensniveau minder overhoudt dan op bijstandsniveau. In de gemeente Leeuwarden doet zich dit bij de onderzochte huishoudtypen niet voor (met uitzondering van het huishouden met zorgkosten). Wel zien we dat de bestedingsruimte op 110 procent vaak niet evenredig toeneemt met het inkomen.

Naast het wegvallen van het recht op kwijtschelding van lokale heffingen, spelen vooral werkgerelateerde kosten hierbij een rol. Bij een inkomen boven het minimum wordt er in deze rapportage van uitgegaan dat er sprake is van een (parttime) baan die extra (vervoers)kosten met zich meebrengt. Deze kosten zijn in de begrotingen boven bijstandsniveau opgenomen. Het gaat om een gemiddeld bedrag. In de praktijk kunnen deze kosten hoger liggen of juist lager, bijvoorbeeld als deze kosten door de werkgever vergoed worden of als er geen reiskosten zijn omdat het werk op loop- of fietsafstand gesitueerd is.

Het Nibud adviseert per situatie te bekijken of werkgerelateerde kosten tot financiële problemen kunnen leiden en zo nodig een vergoeding te verstrekken. De gemeente kan inwoners ook ondersteunen bij het vinden van werk in de buurt, waardoor er geen of minder reiskosten zijn.

Bijlage 1 | Verantwoording uitgaven

Nibud gebruikt diverse bronnen voor de referentiecijfers. Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen van de pakketten die leiden tot de begrotingsposten.

De inhoud van de uitgavenpakketten worden in overleg met andere organisaties regelmatig aangepast. De prijzen van de pakketten worden elk jaar herijkt en aangepast.

Huur

Voor een- en twee-persoonshuishoudens is gerekend met een huur van € 682. Voor meerpersoonshuishoudens bedraagt de huur € 731. Alle genoemde bedragen zijn inclusief servicekosten. Voor het berekenen van de huurtoeslag is uitgegaan van de deze huurprijzen.

Energie

Dit is de prijs van gemiddeld verbruik naar huishoudtype met een opslag van 10 procent voor huishoudens vanaf de AOW-gerechtigde leeftijd.

Lokale lasten

Dit zijn de gemeentelijke- en waterschapsheddingen verminderd met de eventuele kwijtschelding.

De gemeente Leeuwarden kent voor de afvalstoffenheffing naast een vast tarief ook een variabel tarief. Dit hangt samen met het aantal ledigingen en de hoeveelheid aangeboden afval. In deze rapportage gaan we uit van 17 ledigingen per jaar en 157 kg afval per inwoner (bron: CBS). Voor kinderen gaan we uit van de helft hiervan. Voor een bedrag van € 98,90 is kwijtschelding mogelijk.

Uitgaande van bovengenoemde hoeveelheden betaalt alleen een paar met twee kinderen op bijstandsniveau een klein bedrag voor (het variabele deel van) de afvalstoffenheffing. De andere huishoudtypen komen niet boven het bedrag van € 98,90 uit en komen op bijstandsniveau in aanmerking voor volledige kwijtschelding.

Telefoon, televisie en internet

Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand met een databundel tot maximaal 2 GB, een basisabonnement voor internet en een basis digitaal televisie abonnement. We gaan er van uit dat iedereen in het huishouden van 12 jaar en ouder een eigen mobiele telefoon heeft.

Zorgverzekeringen

Dit betreft de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering inclusief een tandartsverzekering. Voor huishoudens die voldoen aan de voorwaarden zijn de tarieven van de collectieve basisverzekering en de aanvullende verzekering (incl. tand) gehanteerd.

Overige verzekeringen

Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de AOW-leeftijd een uitvaartverzekering.

Onderwijs

Deze bedragen zijn gebaseerd op onderzoek van SEO, zoals gepubliceerd in de Schoolkostenmonitor. Het betreffen onder andere de vrijwillige schoolbijdrage, leermiddelen en gereedschappen, ICT-benodigdheden en kosten voor extra schoolactiviteiten.

Kinderopvang/peuteropvang

Bij de alleenstaande huishoudens met jonge kinderen en een inkomen boven bijstandsniveau rekenen we kosten voor kinderopvang. Bij 110 procent van het minimuminkomen wordt gerekend met 20 uur kinderopvang per week, bij 120 en 130 procent wordt uitgegaan van 30 uur kinderopvang. De kinderopvangtoeslag die hierbij hoort is opgenomen bij de inkomsten.

Voor een alleenstaande ouder met jonge kinderen op bijstandsniveau en voor een paar met jonge kinderen bij alle inkomens gaan we ervan uit dat gebruik wordt gemaakt van 2 dagdelen peuteropvang.

Vervoerskosten

Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets en de kosten voor stads- en streekvervoer met de bus. Hierbij is uitgegaan van een beperkte hoeveelheid vervoer per maand.

Uitgaven in verband met het verkrijgen of behouden van werk

We houden rekening met werkgerelateerde kosten (vervoer, representatieve kleding). Hiervoor houden we een vast bedrag aan.

Kleding en schoenen

Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor kleding. Het gaat hierbij net als bij alle andere uitgavenposten om een goedkoop pakket met nieuwe artikelen. De bedragen zijn gebaseerd op de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Inboedel en onderhoud

Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor inventaris en onderhoud. Dit betreft o.a. de stoffering, keukeninventaris en huishoudelijk apparatuur.

Zelfzorgmiddelen

Deze kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d. Voor huishoudens met een zorgvraag kunnen hier nog kosten bijkomen, afhankelijk van het zorgprofiel.

Eigen risico

Dit bedrag is gebaseerd op € 385, waarbij we ervan uitgaan dat het gehele bedrag gereserveerd moet worden.

Voeding

De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding van het Voedingscentrum en de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Was- en schoonmaakmiddelen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Persoonlijke verzorging

Uitgegaan is van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Diversen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven.

Pakket voor sociale participatie

Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden staat hieronder weergegeven evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten. Het gaat hierbij om een voorbeeld van een invulling van activiteiten. Bij vakanties/uitgaan kan ook gedacht worden aan andere activiteiten zoals het bezoeken van een museum of zwembad.

Uitgaven aan sociale participatie, bedrag per maand

	€
Contributies en abonnementen	
per kind 4 tot 8 jaar	12,50
per kind 8 tot 16 jaar	16,00
Per persoon vanaf 16 jaar	21,50
per huishouden	3,00
Bezoek ontvangen	
per persoon	12,00
per huishouden	16,00
Op bezoek gaan	
per persoon	7,00
Vakantie/uitgaan	
per persoon	21,50
per huishouden	28,50
Vervoer	
per kind 4 tot 12 jaar	12,50
per persoon vanaf 12 jaar	19,00

Bron: SCP/Nibud 2024, CBS 2024, berekeningen Nibud 2025

Bijlage 2 | Begrotingen

In de volgende tabellen zijn de begrotingen van de verschillende voorbeeldhuishoudens opgenomen. Bovenaan staan de inkomsten en daaronder de uitgaven aan het basispakket en aan sociale participatie. Het basispakket is verdeeld in vaste lasten, reserveringsuitgaven en huishoudelijke uitgaven. In de begrotingen zijn de landelijke toeslagen opgenomen bij de inkomsten, de lokale inkomensondersteunende maatregelen van de gemeente zijn verrekend met de betreffende uitgaveposten. De bedragen worden weergegeven in hele euro's, waardoor optellingen een euro te laag of te hoog kunnen lijken.

1. Alleenstaande tot AOW-leeftijd

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.369	1.506	1.643	1.780
Voorlopige aanslag	0	0	0	0
Zorgtoeslag	131	131	131	131
Huurtoeslag	411	411	411	411
Kinderbijslag	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	1.911	2.048	2.185	2.322
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	682	682	682	682
Energie	143	143	143	143
Water	17	17	17	17
Lokale lasten	0	38	38	38
Telecom	64	64	64	64
Zorgverzekering	189	189	189	179
Overige verzekeringen	26	26	26	26
Onderwijs	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3
Vervoer	26	26	26	26
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.150	1.255	1.255	1.245
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	62	62	62	62
Inboedel	88	88	88	88
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	6	6	6	6
Eigen risico	32	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	219	219	219	219
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	272	272	272	272
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7	7
Persoonlijke verzorging	26	26	26	26
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	310	310	310	310
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	107	107	107	129
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	1.786	1.891	1.891	1.903
Saldo inkomsten min uitgaven	125	157	294	419

2. Alleenstaande vanaf AOW-leeftijd

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.623	1.683	1.836	1.989
Voorlopige aanslag	0	0	0	0
Zorgtoeslag	131	131	131	131
Huurtoeslag	411	411	398	346
Kinderbijslag	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.165	2.225	2.365	2.466
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	682	682	682	682
Energie	154	154	154	154
Water	17	17	17	17
Lokale lasten	0	32	38	38
Telecom	64	64	64	64
Zorgverzekering	189	189	189	179
Overige verzekeringen	15	15	15	15
Onderwijs	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3
Vervoer	22	22	22	22
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	0	0	0
Totaal vaste lasten	1.146	1.178	1.184	1.174
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	62	62	62	62
Inboedel	88	88	88	88
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	9	9	9	9
Eigen risico	32	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	222	222	222	222
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	264	264	264	264
Was- en schoonmaakartikelen	7	7	7	7
Persoonlijke verzorging	26	26	26	26
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	302	302	302	302
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	101	101	101	122
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	1.771	1.803	1.809	1.820
Saldo inkomsten min uitgaven	394	422	556	646

3. Paar tot AOW-leeftijd zonder kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.956	2.151	2.347	2.543
Voorlopige aanslag	0	0	0	0
Zorgtoeslag	251	251	221	176
Huurtoeslag	433	433	423	351
Kinderbijslag	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.640	2.835	2.990	3.070
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	731	731	731	731
Energie	163	163	163	163
Water	21	21	21	21
Lokale lasten	0	63	63	63
Telecom	74	74	74	74
Zorgverzekering	377	377	377	358
Overige verzekeringen	42	42	42	42
Onderwijs	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	10	10	10	10
Vervoer	52	52	52	52
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.470	1.600	1.600	1.581
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	123	123	123	123
Inboedel	100	100	100	100
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	10	10	10	10
Eigen risico	64	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	328	328	328	328
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	495	495	495	495
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8	8
Persoonlijke verzorging	52	52	52	52
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	7	7	7	7
Totaal huishoudelijke uitgaven	562	562	562	562
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	168	168	168	211
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	2.528	2.658	2.658	2.682
Saldo inkomsten min uitgaven	112	177	332	388

4. Paar vanaf AOW-leeftijd zonder kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	2.228	2.304	2.514	2.723
Voorlopige aanslag	0	0	0	0
Zorgtoeslag	251	242	212	180
Huurtoeslag	433	433	409	358
Kinderbijslag	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.912	2.979	3.135	3.261
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	731	731	731	731
Energie	174	174	174	174
Water	21	21	21	21
Lokale lasten	0	0	63	63
Telecom	74	74	74	74
Zorgverzekering	377	377	377	358
Overige verzekeringen	19	19	19	19
Onderwijs	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	10	10	10	10
Vervoer	43	43	43	43
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	0	0	0
Totaal vaste lasten	1.449	1.449	1.512	1.493
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	123	123	123	123
Inboedel	100	100	100	100
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	13	13	13	13
Eigen risico	64	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	331	331	331	331
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	481	481	481	481
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8	8
Persoonlijke verzorging	53	53	53	53
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	7	7	7	7
Totaal huishoudelijke uitgaven	549	549	549	549
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	155	155	155	198
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	2.484	2.484	2.547	2.571
Saldo inkomsten min uitgaven	428	495	588	690

5. Eenoudergezin met 2 jonge kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.369	1.452	1.581	1.710
Voorlopige aanslag	0	54	62	70
Zorgtoeslag	131	131	131	131
Huurtoeslag	445	445	445	445
Kinderbijslag	194	194	194	194
Kindgebonden budget	701	701	701	701
Kinderopvangtoeslag	0	1.045	1.568	1.568
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.840	4.022	4.682	4.819
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	731	731	731	731
Energie	202	202	202	202
Water	25	25	25	25
Lokale lasten	0	0	63	63
Telecom	64	64	64	64
Zorgverzekering	189	189	189	179
Overige verzekeringen	33	33	33	33
Onderwijs	4	4	4	15
Kinderopvang	13	1.089	1.633	1.633
Contributies en abonnementen	3	3	3	3
Vervoer	40	40	40	40
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.304	2.447	3.054	3.055
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	130	130	130	132
Inboedel	109	109	109	109
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	6	6	6	6
Eigen risico	32	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	308	308	308	310
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	404	404	404	404
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8	8
Persoonlijke verzorging	60	60	60	60
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	8	8	8	8
Totaal huishoudelijke uitgaven	480	480	480	480
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	196	196	196	236
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	2.288	3.431	4.038	4.081
Saldo inkomsten min uitgaven	552	591	644	738

6. Eenoudergezin met 2 oudere kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.369	1.506	1.643	1.780
Voorlopige aanslag	0	0	0	0
Zorgtoeslag	131	131	131	131
Huurtoeslag	445	445	445	445
Kinderbijslag	278	278	278	278
Kindgebonden budget	838	838	838	838
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	3.060	3.197	3.334	3.471
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	731	731	731	731
Energie	202	202	202	202
Water	25	25	25	25
Lokale lasten	0	63	63	63
Telecom	84	84	84	84
Zorgverzekering	189	189	189	179
Overige verzekeringen	33	33	33	33
Onderwijs	54	54	54	144
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	3	3	3	3
Vervoer	49	49	49	69
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.370	1.500	1.500	1.600
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	185	185	185	193
Inboedel	119	119	119	119
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	6	6	6	6
Eigen risico	32	32	32	32
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	373	373	373	381
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	631	631	631	631
Was- en schoonmaakartikelen	8	8	8	8
Persoonlijke verzorging	78	78	78	78
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	8	8	8	8
Totaal huishoudelijke uitgaven	725	725	725	725
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	221	221	221	286
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	2.689	2.819	2.819	2.992
Saldo inkomsten min uitgaven	371	378	515	479

7. Paar met 2 jonge kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.956	2.151	2.347	2.543
Voorlopige aanslag	0	0	0	0
Zorgtoeslag	251	251	221	176
Huurtoeslag	445	445	435	363
Kinderbijslag	194	194	194	194
Kindgebonden budget	418	418	418	418
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	3.265	3.460	3.615	3.695
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	731	731	731	731
Energie	214	214	214	214
Water	31	31	31	31
Lokale lasten	1	65	65	65
Telecom	74	74	74	74
Zorgverzekering	377	377	377	358
Overige verzekeringen	47	47	47	47
Onderwijs	4	4	4	15
Kinderopvang	13	13	13	13
Contributies en abonnementen	10	10	10	10
Vervoer	66	66	66	66
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.568	1.699	1.699	1.691
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	191	191	191	193
Inboedel	123	123	123	123
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	10	10	10	10
Eigen risico	64	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	419	419	419	421
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	542	542	542	542
Was- en schoonmaakartikelen	9	9	9	9
Persoonlijke verzorging	86	86	86	86
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	10	10	10	10
Totaal huishoudelijke uitgaven	647	647	647	647
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	254	254	254	316
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	2.888	3.019	3.019	3.075
Saldo inkomsten min uitgaven	377	441	596	620

8. Paar met 2 oudere kinderen

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.956	2.151	2.347	2.543
Voorlopige aanslag	0	0	0	0
Zorgtoeslag	251	251	221	176
Huurtoeslag	445	445	435	363
Kinderbijslag	278	278	278	278
Kindgebonden budget	555	555	555	555
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	3.484	3.679	3.835	3.914
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	731	731	731	731
Energie	214	214	214	214
Water	31	31	31	31
Lokale lasten	1	65	65	65
Telecom	93	93	93	93
Zorgverzekering	377	377	377	358
Overige verzekeringen	47	47	47	47
Onderwijs	54	54	54	144
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	10	10	10	10
Vervoer	75	75	75	96
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.633	1.764	1.764	1.856
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	246	246	246	254
Inboedel	133	133	133	133
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	10	10	10	10
Eigen risico	64	64	64	64
Eigen betalingen zorg	0	0	0	0
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	484	484	484	492
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	742	742	742	742
Was- en schoonmaakartikelen	9	9	9	9
Persoonlijke verzorging	104	104	104	104
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	10	10	10	10
Totaal huishoudelijke uitgaven	865	865	865	865
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	280	280	280	366
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	3.262	3.393	3.393	3.579
Saldo inkomsten min uitgaven	222	286	442	335

9. Alleenstaande tot AOW-leeftijd met zorg

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.369	1.506	1.643	1.780
Voorlopige aanslag	16	16	15	14
Zorgtoeslag	131	131	131	131
Huurtoeslag	448	448	448	448
Kinderbijslag	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	1.964	2.101	2.237	2.373
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	773	773	773	773
Energie	143	164	164	164
Water	17	17	17	17
Lokale lasten	0	38	38	38
Telecom	64	64	64	64
Zorgverzekering	189	189	189	195
Overige verzekeringen	28	28	28	28
Onderwijs	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	6	6	6	6
Vervoer	24	24	24	24
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	67	67	67
Totaal vaste lasten	1.244	1.370	1.370	1.376
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	62	93	93	93
Inboedel	88	88	88	88
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	6	6	6	6
Eigen risico	32	32	32	32
Eigen betalingen zorg	8	30	30	51
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	227	280	280	301
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	272	272	272	272
Was- en schoonmaakartikelen	7	13	13	13
Persoonlijke verzorging	26	26	26	26
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	310	316	316	316
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	139	139	139	161
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	1.920	2.105	2.105	2.154
Saldo inkomsten min uitgaven	44	-4	132	219

10. Alleenstaande vanaf AOW-leeftijd met zorg

uitgavenposten	100	110	120	130
<i>INKOMEN</i>				
Netto inkomen	1.623	1.683	1.836	1.989
Voorlopige aanslag	14	14	13	13
Zorgtoeslag	131	131	131	131
Huurtoeslag	448	448	435	382
Kinderbijslag	0	0	0	0
Kindgebonden budget	0	0	0	0
Kinderopvangtoeslag	0	0	0	0
Lokale tegemoetkomingen	0	0	0	0
Netto besteedbaar inkomen	2.216	2.276	2.415	2.515
<i>VASTE LASTEN</i>				
Huur	773	773	773	773
Energie	175	175	175	175
Water	17	17	17	17
Lokale lasten	0	0	38	38
Telecom	64	64	64	64
Zorgverzekering	189	189	189	195
Overige verzekeringen	17	17	17	17
Onderwijs	0	0	0	0
Kinderopvang	0	0	0	0
Contributies en abonnementen	6	6	6	6
Vervoer	19	19	19	19
Levensonderhoud anderen	0	0	0	0
Betalingsverplichtingen	0	0	0	0
Werkgerelateerde kosten	0	0	0	0
Totaal vaste lasten	1.260	1.260	1.298	1.304
<i>RESERVERINGSUITGAVEN</i>				
Kleding	93	93	93	93
Inboedel	88	88	88	88
Onderhoud	31	31	31	31
Zelfzorgmiddelen	9	9	9	9
Eigen risico	32	32	32	32
Eigen betalingen zorg	24	30	30	51
Vrijetijdsuitgaven	0	0	0	0
Totaal reserveringsuitgaven	277	283	283	304
<i>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</i>				
Voeding	264	264	264	264
Was- en schoonmaakartikelen	7	13	13	13
Persoonlijke verzorging	26	26	26	26
Huishoudelijke dienstverlening	0	0	0	0
Huisdieren	0	0	0	0
Roken	0	0	0	0
Diversen	5	5	5	5
Totaal huishoudelijke uitgaven	302	308	308	308
<i>SOCIALE PARTICIPATIE</i>				
Sociale participatie	133	133	133	154
<i>TOTAAL</i>				
Totaal uitgaven	1.972	1.984	2.022	2.070
Saldo inkomsten min uitgaven	244	292	393	445